sosyalist iktidar

AYLIK SİYASİ DERGİ

SAYI 11 AĞUSTOS 1980

LENİN'İN DÜŞÜNCESİ HERKESİNDİR
Jack DUCLOS

DİSK BİZATİHİ GENEL - İŞ'TİR
İlhan AKALIN

SOSYAL MÜCADELEDE KOLAYCILIĞA PAYDOS

Sosyalist İktidar'ın elinizde bulunan 11. sayısı bazı değişiklikler içeriyor. Yaz aylarında Türkiye'deki dergilerin çok büyük bir bölümünün çift veya üç, hatta daha fazla sayısının bir arada çıktığı bilinen bir gerçektir. Ancak Sosyalist İktidar, okurlarla ilişkide belirli bir «soğukluğu» ve «güvensizliği» sağlaması mümkün bu uygulamanın dışında kalmak sorumluluğunu duyuyor. Ciddi bir derginin yerine getirmesi gereken en temel sorumluluk olan «periyodikliği» bozmuyor. Bu biçimsel gibi görünen sorumluluğun yerine getirilmesi özellikle adı «aylık» olmasına karşın yıldan yıla çıkan dergilerin ortalığı kapladığı dönemde çok daha büyük önem taşıyor.

Sosyalist İktidar'ın elinizdeki sayısındaki değişik uygulamaların başında, derginin ilk sayfalarında yer alan Sosyalist İktidar imzalı aylık değerlendirmenin yerine çeşitli başlıklara ayırdığımız konulardaki değerlendirmeler yer alıyor. İç olaylara ilişkin değerlendirmemiz «Sosyal Mücadelede Kolaycılığa Paydos» adını taşıyor ve özellikle Çorum, Fatsa olayları olarak bilinen geişmeler ve 12 Mart'ın başbakanı Nihat Erim Maden-İş genel başkanı ve DİSK'in eski genel başkanı Kemal Türkler'in öldürülmeleri olayları değerlendiriliyor.

Geçtiğimiz Haziran ayı içinde Ankara'da yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısının değerlendirmesi ise «NATO: Sarsılan Sistemin Sarsılan Birliği» adı altında irdeleniyor. Ayrıca Moskova'da yapılan 22. Olimpiyatların dünyadaki gelişmelerle bağıntısı kuruluyor.

Sosyalist İktidar'da bu kez üç şiir yayınlanıyor. Ergin Günçe'nin bir şiirinin dergimizde yayınlanmasından mutluluk duyuyoruz.
Diğer iki şiir ise arkadaşlarımız Kemal Kutu ve İ. Hakkı Timur'un imzalarını taşıyor.

Uzun yıllar aktif sendikacılık yapmış ve Sosyal-İş sendikasında önemli görevler yüklenmiş olan arkadaşımız İlhan Akalın'ın «DİSK: Öncesi ve Sonrası» adlı incelemesi Haziran ayı sonunda yapılan 7. DİSK genel kurulunu irdeliyor. Ancak Akalın'ın değerlendirmesi DİSK'i yerine oturtabilmek için gereken temel koşul olan tarihsel gelişimi, son derece yararlı bilgiler ışığında gözler önüne seriyor. Bugün en keskin geçinenlerin geçmişlerinde yaptıkları ve bugün unutturulmaya çalışılan tutumlarını hatırlamak ve bunları unutmayanların olduğunu ortaya koymak açısından Akalın'ın yazısının önemi büyük.

Dergimizin bu sayısında artık dergimizin sürekli katkıcılarından biri olan İranlı dostumuz H. Yahyai'nin İran'daki ulusal sorunun boyutlarına ilişkin yazısının her bakımdan önemli olduğuna inanıyoruz.

Büyük Fransız devrimci Jaques Duclos ile Pravda gazetesinin 1974 yılında yapmış olduğu konuşmanın bir çevirisi de dergimizde yer alıyor. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin teorik yayın organı Kommunist dergisinde yayınlanan yazının, gere' içerik gerekse yayınlanış zamanı açısından, dünya sosyalist hareketini ilgilendirdiği kadar, Türkiye sosyalist hareketi için de önemli ipuçları sağladığı söylenebilir.

Gelecek sayılarda yine birlikte olmak dileğiyle tüm okurlarımıza dostça selamlarımızı sunuyoruz.

Sosyalist İktidar

sosyalist iktidar

AYLIK SİYASİ DERGİ

AĞUSTOS 1980 SAYI : 11

Sahibi : Savaş AL/Genel Yayın Yönetmeni : Metin ÇULHAOĞLU/Yazı İşleri Sorumlusu : İlhan AKALIN/Yönetim Yeri : Sümer Sokak 37/15 ANKARA Sayısı 50 lira/12 Sayı Abone Tutarı 600 Lira, 6 Sayı Abone Tutarı 300 Lira/Basıldığı Yer : Erk Matbaası.

LENİN'İN DÜŞÜNCESİ HERKESİNDİR(*)

J. DUCLOS

O zamanlar, Lion'da toplanan Fransa Komünist Partisi'nin Kongresi'nde delege olmamakla birlikte genç bir eylemciydim ve Kongre öncesinin bütün tartışmalarına katıldım. Tam Kongre çalışmaları sırasında tüyler ürpertici bir haber geldi: Lenin öldü. Gerici Fransız basını yazmış olduğu için, biz, Vladimir İliç'in hasta olduğunu biliyorduk. Ancak hepimiz, bu arada ben de, burjuva basınının tehlikeyi abarttığına ve Lenin'in söylendiği kadar ağır hasta olmadığına inanmak istiyorduk.

Lenin'in mücadelesini yaptığı düşünce, O'nun öğretisi yaşamaya devam ediyor. Aslında Marksizm-Leninizm her alanda zafer kazandı, bu nedenle Sovyetler Birliği, uluslararası işçi haraketi, yolunun üzerindeki binlerce engeli aştı. Lenin'in ölümünden hemen sonra şu soru ortaya çıktı: Bundan sonra Sovyetler Birliği'nde olaylar nasıl gelişecek, tek ülkede sosyalizm kurulacak mı? İyimserlikten uzak kimseler vardı. İmkansız olduğunu düşünüyorlardı, çünkü, diğer ülkelerde ihtilal olmayınca oyunu bırakmak, başka deyişle, teslim olmak gerektiğine inanıyorlardı. Fakat Leninist düşünce, Marksist-Leninist öğreti tek ülkede sosyalizmi kurma mücadelesine yeni bir dürtü getirdi. Bu ikinci dereceden herhangi bir ülke değildi; bu Sovyetler Birliği idi, toprakları ve doğal serveti açısından büyük, beşeri kaynakları bakımından güçlü.

Öyleyse, Marksizm-Leninizmin ilk zaferi, dünyanın en güçlü devletlerinden birisi olan, Sovyetler Birliği'nin kurulmasıdır.

Bu zafer kapitalist çevrelerde çok büyük tedirginlikler yarattı. Bize hep Sovyetler Birliği'ndeki güçlüklerden, ekonomik planların tümüyle gerçekleştirilmesinin imkansızlığından söz edildi. Bu sırada kapitalist devletler arasındaki çelişkilerin derinleşmesi bunların bazılarında yeni tip bir rejimin, faşizm, kurulmasına yol açtı.

Bunların öncülerinden birisi İtalya, zamanın belli bir anında, öyle görünüyor, ihtilalci harekete yakınlaştı; ancak sonra faşizme yuvarlandı. Nedenleri, mümkün olursa ve benim görüşüme göre, Almanya'daki ihtilalin başarısızlığında aramak gerekiyor. Lenin, haklı olarak, Ekim

---

Duclos ile Pravda Gazetesi'nin özel muhabirinin Ocak 1974 tarihinde Fransa'da yaptığı mülakat, Kommunist Dergisi'nin Nisan 1980 tarihli altıncı sayısında ilk kez olduğu belirtilerek yayınlandı. Rusçadan çevirerek yayınlıyoruz. Çeviriyi Y. Küçük yaptı.

İhtilali'nin başka ülkelerden ses getireceğini, Almanya'nın ihtilalci Rusya'yı izlemeye en yatkın ve en hazır ülke olduğunu düşünüyordu. Buna, 1918 yılında Almanya'da Kayzer rejiminin devrildiği, Kayzer'in mütarake imzalamak zorunda kaldığı zamanda, sosyalizmin zaferi için gerekli koşulların yaratılmış olduğu eklenebilir. Fakat bunun yerine, emperyal orduyu dağıtacak yerde, işçi sınıfı hareketinin sol kanatını, Spartakusları, ezmek için kullandılar. Karl Liebknecht ve Rosa Lüksemburg öldürüldü; ve sosyal demokrasi, işçi sınıfının misyonunu değiştirerek burjuva düzeninin korunması için çaba göstermeye başladı, bu amaçla ordunun yardımına bile koştu.

Böylece, Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfı görevlerini tümüyle yerine getirirken, Alman sosyal demokratlarının yönetimindeki Alman işçi sınıfı misyonunu yapamadı. Böylece Alman işçi sınıfı için, 1918 yılında iktidarı alamamanın fiyatını ödeyeceği bir durum ortaya çıktı. Faşizm, bir anlamda, sosyal demokrasinin tarihsel misyonunu yerine getirmemesinin cezası oldu. Bu olmasaydı, SSCB'de sosyalizmin kurulması sırasında karşılaşılan bir çok güçlük olmazdı. Evet, sosyalizm yeni bir temel üzerinde yalnızca ekonomik açıdan geri bir ülkenin, bu zamanda genç Sovyetler Cumhuriyeti olsa da, güçleriyle kurulmayacaktı, aynı zamanda Rusya'nın büyük ekonomik potansiyeli ve insan rezerviyle birlikte Almanya gibi gelişmiş bir ülkeye dayanarak kurulacaktı.

1917-1918 yıllarında geçkin reformist yöneticiler, çok geri bir ülke olduğu için, Rusya'da ihtilalin tamamlanmaması gerektiğini ileri sürdüler. Ancak ben, asıl Rusya emperyalizmin en zayıf halkası olduğu için ihtilali zorunlu gören Lenin'in haklı olduğunu düşünüyorum. O, Rusya'da 1917 İhtilali'nin başka ülkelerden ses getireceğini, basiretle, gördü.

Açıkçası, sonradan olanların sorumluluğunu, zafer için gerekli bütün koşullar varken, zamanında, üzerlerindeki ihtilali yapma misyonunu yerine getirmeyen Alman sosyal-demokrasisine yüklüyorum. Doğaldır ki, Almanya'da ihtilal olsaydı diğer Avrupa ülkelerinde, özellikle İtalya'da ve muhtemelen Fransa'da da, yankı yapacaktı ve bunun sonucunda sorunun tüm parçaları başka görünecekti. Halbuki gerçekte başka şey oldu: Faşizm. Mussoloni İtalya'da kurdu ve Almanya'da Hitler faşizmi ile devam etti.

Sovyetler Birliği, Marksizm-Leninizmin ruhuna uygun olarak hareket ederek, gelmekte olan tehlikeyi önlemeye çalıştı. Çünkü Batı ülkelerinin, bu iki devletin, Almanya ile Sovyetler Birliği'nin, birbirini ortadan kaldırarak diğer kapitalist ülkelere kendileri için ateşten çıkarılmış

«kestanelere» sahip olma imkanını vereceklerini hesaplayarak Almanya'yı kendisine saldırtmaya çalıştığını —haklı dayanaklarla— görüyordu.

Bu durumda SSCB başının üstünde asılı duran tehlikeyi defetmek için tedbir alma hakkına sahipti. Savaşın kaçınılmaz olduğunu anlıyordu. Hitlerci işgalin acılarını bilen ve Hitlerin tehditini duyan ülkeler, Sovyetler Birliği olmadan Hitler'i ezmenin imkansız olduğunu görüyorlardı.

Bunun sonucunda ve bu durumda, Komünist Parti ve Sovyet Hükümeti tarafından yönetilen Marksist-Leninist politika SSCB için zaferi, Sovyet halklarının, Sovyet Ülkesi halklarının birliğini pekiştirmeyi, sağladı.

Şimdilerde biz hep Marx ve Lenin'in öğretisiyle, ayrı toplumsal düzene sahip devletlerin, ideolojik mücadeleyi asla reddetmeyen, barış içinde bir arada yaşama öğretisiyle, yönetiliyoruz. Barış içinde birarada yaşama, öz olarak, ne demek? Her ülke için kendi kaderini tayin etme hakkını kabul etmek demektir. İhtilal ihraç edilmiyor: Aksine, şu veya bu ülkede toplumsal sistemden bağımsız olarak ideoloji kütlelere mal oluyor. Tıpkı Lenin'in düşüncesinin yalnızca Sovyet halkının malı olmaması gibi Marx düşüncesi de sadece Almanlara ait değildir. Marx ve Lenin'in düşünceleri dünyanın tüm uluslarına aittir. Bize gelince, Fransa'da biz de, Marksist-Leninist öğretiden ilham alarak mücadelemize devam ediyoruz. Biz, Sovyetler Birliği ile dostluk duyguları içinde, bu büyük ülkenin büyük hizmetini, bu ülke sayesinde özgürlüğümüze kavuştuğumuzu, bilerek bu mücadeleye devam ediyoruz.

Fransa'nın Hitler boyunduruğundan kurtulmasında bizim payımız var, çünkü, biz mücadele ettik. Biz yurtsever olduğumuz için mücadele ettik, komünist olduğumuz için, Lenin bizimle olduğu için, mücadele ettik. İşte bu yüzdendir ki, işgalcilere karşı silahlı mücadeleyi örgütlediğimiz zaman yarattığımız silahlı kuvvetlere iki isim birden koyduk: Fransa tarihinden alınan (1870 yılında Prusya'ya karşı savaşan üniformasız askerlere verilen adla) frantirör ve Lenin'in politikası ve Sovyetlerin zaferi için dövüşenlere verilen isimle partizan. Bu savaşçı birliklerin böyle isimlendirilmesiyle sanki ülkemizin tarihi ile Sovyetler Birliği'nin ihtilalci tarihi birleşmiş oldu.

Lenin'in, işçi sınıfının yalnızca Rusya'da değil aynı zamanda dünyanın diğer ülkelerinde yaptığı bütün meydan savaşlarında, görünmez bir biçimde, var olduğunu söylemek mümkün. İşte bu yüzden şimdilerde Lenin'in düşüncesi herkesindir. Dünyada Lenin ismini bilmeyen bir tek insan bile yok. Öğrencisi, okullusu, genci gözleri geleceğe dönük herkes Marx'a ve Lenin'e bakıyor. Şimdi onların eserleri eğitim kurumlarında

okutuluyor; asıl yeni dünyanın kapısını olanca genişliğiyle açacak olanlar okuyorlar. Marx'ın ondokuzuncu yüzyılın en büyük insanı olması gibi Lenin de yirminci yüzyılın en büyüğü oluyor. Onun ölmez ismi, sadece çağımızda değil bundan sonrada hep gözümüzün önünde olacaktır. Tarih Marx ve Lenin'in ismini koruyacaktır. Gerçi Lenin fizik olarak öldü, ancak bizim için ebedi olarak yaşıyor; çünkü bize yaşamının, eyleminin, öğretisinin tüm eserlerini bıraktı.

Kütüphanemde leninist çalışmalar, Lenin'in toplu eserleri var; yaşayan Lenin'e başvuruyormuşcasına bunlara başvuruyorum. Sanki danışmak için O'na gidiyorum. Lenin, bana sorun olan problemler üzerinde ve onlara çözüm ararken beni düşünmeye zorluyor.

Sovyetler Birliği, dün olduğu gibi bugün de, Leninist politikayı, hikmetli Leninist politikayı uyguluyor. Sovyetler Birliğinin yaşamın çeşitli alanlarında ve uluslararası arenada önemli başarılar elde etmesini. ilk önce Leninist politika sağladı. SSCB'nin en açık düşmanları bile Sovyet ülkesinin güvenli adımlarla ilerlediğini kabul etmek zorunda kalıyorlar. Kanıtlar var: Sovyetler Birliği büyük ve güçlü bir devlettir. Ben, örnek olsun, dün Jivor'da söylenenleri tekrarlıyorum. Söylüyorum: Şimdi siz eğer Fransa'da bir işçiyle sohbet etseniz, size kendi durumundan söz etse, en büyük sorununun ne olduğunu söyleyecek? Benim en önemli endişem, böyle söyleyecek, yarın işsiz olmamaktır. İşte Lenin, SBKP'nin Leninist politikası, Sovyetler Birliği, Sovyet emekçilerinin böyle bir soru sormaması için, onun işsiz kalması ihtimalini ortadan kaldırarak, her şeyi yaptı.

Sovyetler Birliği'nde kâr üzerine değil, insanların ihtiyaçlarının karşılanması ilkesine dayanan toplum düzeninin kurulduğu bir zamanda biz Fransızlar, esas olarak, güçlükler ve endişe havası içinde kapitalist sistemin çelişkileriyle birlikte yaşıyoruz. Muzaffer Leninist politika ile bize zorla kabul ettirilen kapitalist politika arasındaki büyük fark, iki dünya arasındaki, Lenin'in dahiyane düşüncesinin yarattığı dünya ile Fransa'da yaşayan dünya arasındaki büyük fark, burada yatıyor.

Ekim İhtilali'nin birinci ve en büyük dökümanı barış üzerine karar idi. Beni komünist yapan unsurlardan birisi olduğu için, bu döküman hakkında, heyecanla konuşuyorum. Barış üzerine Karar'ı öğrendiğim zaman Almanya'da esirdim ve kendi kendime şunu dedim: Bütün hükümetler savaşın devam edeceğinden söz ediyorlar ve sonunda bir tanesi çıkıyor, sadece hükümetlere değil halklara da adil ve ilhaksız bir barış için başvuruda bulunuyor. Ve bunu açıkça her ilan etmesiyle, her öne sürüşünde, kuşku yok, üzerine hücum edecekler ve tüm ülkelerin savaş

kundakçıları tüm pisliklerini üzerine dökecekler. Yeni Sovyet Devleti'nin ilk büyük dökümanında ve de köylülere toprak dağıtımıyla ilgili kararda Lenin tarafından belirlenen politika, bu barış politikası, esas olarak ve şaşmadan Sovyetler Birliği tarafından uygulanıyor. SSCB barış istiyor. Bundan da öte, benim derin inancıma göre, Sovyetler Birliği'nin her türlü mütecavizi püskürtme gücü olmasa, bugün savaşın olmayacağından emin olamam.

Yakınlarda Amerikalı bir savaş uzmanı Arabistan'ın petrol bölgeleri ile İran Körfezi emirliklerine paraşüt birlikleri indirilmesi imkanından söz etti. Eğer böyle bir eylemin tehlikesi, doğuracağı yankı ve sonuçları olmasa, muhtemelen bu yapılabilir. Daha dün emekçilere söyledim: Bugün barışın en büyük garantisi Sovyetler Birliği'dir. Kuşku yok, bunu söylerken aklımda yalnızca Sovyetler Birliği değil tüm sosyalist birlik var. Fakat yine de yalnızca Sovyetler Birliği, tekrarlıyorum, barışın büyük dayanağıdır.

Görülüyorki genişlemesine gelişmek için ihtilal, savaşı gerektirmiyor. İhtilal şimdiye kadar bunun az sayılmayacak örneklerini verdi ve ben, kapitalist sistemin istikrarsızlığının eskisinden daha güçlü olarak ortaya çıktığı, 'tüketim toplumu' denilen sistemin çürüklüğünün gerçek aydınlığa kavuştuğu ve kapitalist ülkelerde işçi sınıfı, bir çok emekçi ile demokratın sosyalist dünyaya baktığı kritik bir dönemin başladığını düşünüyorum. İşte bu yüzden Marksist-Leninist düşünce, 1917 Ekimi'nden beri Sovyetler Birliği'nin tarihsel yolunu izlemesini sağlamış olan Marksist-Leninist öğreti, daha da gelişecek —ve ben güveniyorum—uluslararası komünist hareketi amacına ulaştıracaktır.

Yurtseverlik ile enternasyonalizm birbiriyle çelişiyor mu? Hayır. Söylemek gerek, bu eski düşüncedir ve Lenin tarafından net bir biçimde açıklanmıştır. Ancak O'na kadar bunu diğer düşünürlerde vurguladılar. Örnek olarak, Jaures-fakat bilindiği gibi Jaures'in düşüncesi Marx ve Lenin'in düşüncesinden oldukça uzaktır— şöyle konuşuyor (ve burada haklıdır): Enternasyonalizmin az bir bölümü yurtseverlikten uzaklaşır, enternasyonalizmin çoğu ona yaklaşır. Özünde bu Leninist öğretinin de özelliğidir. Lenin, her ülkenin kendi temel özelliklerini hesaba katarak ihtilal yapmak zorunda olduğunu düşündüğü için, bir yurtseverdir. Aynı zamanda Marksist-Leninistler kendi ülkelerinde sosyalizmin zaferini istedikleri için (son çözümlemede komünistler asıl kendi ülkelerinde sosyalizmin zaferi için mücadele ederler ve bu toplumsal düzenin var olan düzenden farklı olarak kendi halkının ihtiyaçlarına ve refahına cevap verdiğini bilirler) enternasyonalisttirler, ve sosyalizme özgü vazge-

çilmesi mümkün olmayan, aksi halde sosyalizmin sona erdiği, ortak özellikler olduğunu da bilirler. Hiç kuşku yok, sosyalizmin olduğu yerlerde üretim araçlarında toplumsal mülkiyet olacak ve iktidar işçi sınıfı ile müttefiklerinin elinde bulunacaktır. Görüldüğü gibi, yurtseverlik düşüncesi, proleter yurtseverliği ve proleter enternasyonalizmi birbiriyle çelişmiyor, karşılıklı olarak birbirini tamamlıyor.

SOSYAL MÜCADELEDE KOLAYCILIĞA PAYDOS

★ Sendikal hareketin liderleri, «faşizm sınıfımızın duvarlarında parçalanacak», sol parti liderleri «bireysel terör yok olacak» nakaratını tekrarlayacak yerde biraz da kendi korunmalarını düşünmelidirler.

★ İGD ve Genç Öncü türünden kuruluşlar bir yanda sakin limanlarda solculuk yapıp ana örgüt içindeki liderlik hesaplarını geliştirecek yerde liderlerinin güvenliğini üstlenmelidirler.

Erim ile Türkler

Türkiye şaşılacak olayların bolluğunda şaşmamayı öğreniyor. Acınacak gelişmelerin içinde acımamaya alışıyor. Tarihinin en düşündürücü dönemecinde düşünmemeyi öğreniyor. Büyük bir hızlı akış ile dünün tarih olduğu bir zamanda dokuz veya on yıl öncesini bugünmüş gibi hatırlıyor. Bugünün borçlarının ödenemediği bir konjonktürde dokuz veya on yıl öncesine fatura kesiliyor.

Nihat Erim'e fatura kesildi. 12 Mart 1971 tarihli Muhtıra ile Başbakan olan Nihat Erim, politikadan kesin çıkışını yaptığı bir zamanda öldürüldü. Nihat Erim, 12 Mart Muhtırası'ndan sonra uzun bir siyasal geçmişten sonra beklediği başbakanlık koltuğuna oturdu. Muhtıra'nın verilmesinde ise 1970 tarihli 15-16 Haziran İşçi Direnişi etkili oldu. Büyük İşçi Direnişi'ni tarih DİSK'in başarı defterine yazdı. Bu tarihte ise DİSK'in başında Kemal Türkler bulunuyordu. 15-16 Haziran Direnişi'ni örgütleyen DİSK'in başındaki Kemal Türkler, 12 Mart'ın başa getirdiği Nihat Erim'e bağlılık telgrafı çekti. Sonradan DİSK'in kader çizgisini değiştirdiği anlaşılan bu telgrafı imzaladı. Kemal Türkler, Nihat Erim'in cenazesinin toprağa verileceği günün sabahında öldürüldü. Katledildi.

12 Mart'ın faturası Erim'e, 15-16 Haziran'ın faturası da Türkler'e yazıldı. Erim ile Türkler, Haziran ve Mart'ı ölümleriyle de birleştirdiler. Tarih, acımasız mantığını yaşıyor. Yaşamak öldürmek oluyor. Ölmek, ilerde, yaşamak olacak.

Her iki ölüm de kişilerini aşıyor. Her ikisi de toprağa verilen kişilerden çok daha önemlidir. Ne demek? Hiç bir zaman iyi bir hukukçu, iyi bir bilim adamı, iyi bir bakan ve iyi bir başbakan olamamış olan Nihat Erim, kendisinden önce ve sonra gelmiş bazı başbakanlardan ve hatta başbakan yardımcılarından daha mı zalim di? Hayır. Ancak Türkiye'nin umutlu 1960 yıllarından karanlık 1970 yıllarına geçişi yaptı. Erim, eksik olan yeteneğini yanına topladığı yeteneklerle gidermeye çalışarak karanlığın kapısını açtı. Erim, Amerikan emperyalizminin, Dünya Bankası'nın, Brüksel'in has adamı oldu. Ve bu yüzdendir ki, Amerika Birleşik Devletleri Erim'in öldürülmesine içten üzüldü. Üzüntüsünü açıkladı.

Erim'in ölümü titretici oldu. Başbakan Süleyman Demirel, Erim'in ölüm haberini aldıktan sonra, tüm randevularını iptal etti. Bakanlar Kurulu olağanüstü toplandı. Başbakanlıktan yapılan açıklamaların hiç birisinde Erim'den «eski başbakan» diye söz edilmedi. Demirel, bir Muhtıra ile uzaklaştığı kendi koltuğuna oturan Nihat Erim'den başbakan olarak söz ettirmedi. Ancak kişisel olarak Erim'e husumet beslese de, kişisel kinini Erim'in trajik sonu vesilesiyle bile unutmasa da bir burjuva politikacısı olarak, sermayenin politikleşmiş kişiliği olarak, Erim'e duyduğu şükranı belli etmekten geri kalmadı. Erim'e, «Devlet Töreni» yaptırdı.

Erim öldü. Erim'den öte Türkiye'de bir eski başbakan öldü. Öldürülen bugün Dragos'ta Marmara'nın engin güzelliklerine bakarak tarihini dolduran Profesör Nihat Erim değildi. Bundan da öte. Türkiye'de bir eski başbakan öldürüldü. Entellektüel yüzlü, İstanbul ağzı konuşan, güleç, candan Nihat Erim ile kimsenin görülecek özel bir hesabı olamaz. Ama 12 Mart'ın başbakan, umutlu Türkiye'den karanlık dünyaya açılan kapının anahtarı, bir interregnum döneminin çelişkili bir numaralı yöneticisi Nihat Erim öldürüldü.

Nihat Erim öldürüldü. Türkiye burjuvazisi ve Türkiye burjuvazisinin büyük basını Erim'in ölümünden gerçek üzüntü duydu. Erim'in ölümüne büyük saygı gösterdi. «Devlet Töreni» ile değil. Erim'in yere düşmüş resmini yayınlamayarak. Erim'in ölmüş yüzünü göstermeyerek. Sanki doğal ölmüş gibi. Ailesi de ölüm ilanı olarak doğal ölüm ilanları verdi. Saygı gösterdi. Bu saygıya saygı duymak gerek.

Erim ve Türkler beraberce öldüler. Ölünce ayrıldılar. Nihayet Erim'in eşi Kamile Erim, acısını içine attı. Kocasının ölümünden sonra sesini duyan olmadı. Kemal Türkler'in eşi Sebahat Türkler acısını

haykırdı. Kemal Türkler'in ölümünden sonra kederini hep dışa vurdu. Birisi «burjuva» diğeri «proleter» keder mi? Şimdilik yalnızca soru ile yetinmek gerek.

Ancak bir noktanın altını çizmek gerek. Kemal Türkler'in yere düşmüş vücudunu görmek, kişisel olarak Türkler'i seven sevmeyen bütün sosyalistler, bütün ihtilalciler için üzücüdür. Kemal Türkler'in öldürülmesi, Türkler'in çizgisini sürekli olarak eleştirmiş olanlar da dahil tüm sosyalistler ve her halde devrimci demokratlar için büyük bir ayıptır. Bu ayıptan yeni ayıpları önleyici dersler çıkarılmalıdır. Yanlız, sevap ve günahlarıyla, tarihe mal olmuş bir sendika liderinin şehit yüzünün fotoğraflarını yayınlatarak, tabutunu göz yaşlarıyla soğutarak işçi sınıfı düşmanlarını sevindirmek basiretsizdir.

Şimdi işçi sınıfı için göz yaşlarını içinde biriktirme zamanıdır.

Merter Sitesi bir avuç yerdir ve DİSK'i barındırır. Sınıfını faşizmden koruyacağını iddia eden DİSK'in kendi liderlerini korumayı düşünmediği ortaya çıkmıştır. Türkiye'de «bizler» sınıfı fazla kullanır olduk. Sınıf sözünü bir papağan gibi tekrarlaya tekrarlaya kişileri ve liderleri unutur olduk. Liderler de kendilerini «unutmamızı» kolaylaştırdılar. Fakat hatırlatmak gerekir; liderler olmazsa sınıflar, sınıfı geçemezler. Fakat hatırlatmak gerekir; liderleri «korumak» gerekir. İlerici sendikalar için bu daha çok gereklidir ve daha çok kolaydır.

Sosyal mücadelede kolaycılığa paydos.

Sol partiler ve bunların etkiledikleri sendikalar İGD veya Genç Öncü gibi kuruluşları birer miskinler yuvası haline getirdiler. Sosyalizmi miskinlikle özdeş tuttular. Kemal Türkler'in ölümü, hiç olmazsa, miskinler tekkesindeki uyuşukluğa son vermelidir. İGD ve Genç Önce türünden örgütler laklakçılık ve şakşakçılık yerine liderlerini korumayı düşünmelidirler. Daha iyi iş yapmış olurlar.

Daha iyi iş yapılamamış ve Kemal Türkler ölmüştür. Kemal Türkler önemli alacak ve borç bırakmadan ölmüştür. Kemal Türkler, DİSK'in kurulmasıyla ve yükselme döneminde başkanlığını yaparak işçi sınıfının mücadelesine ve sendikal hareketine büyük hizmetler yapmıştır. Kemal Türkler, daha da öncesinde Türkiye İşçi Partisi'nin kurucusudur. Türkler, Türkiye işçi sınıfı tarihinin şu ana kadarki en görkemli eylemi olan 15-16 Haziran'da DİSK Genel Başkanı olarak önemli hizmet yapmıştır. Kemal Türkler'in hizmetleri 15-16 Haziran ile zirvesine çıkmıştır. Bundan sonra da inmeye başlamıştır.

Hiç kimse DİSK'e Kemal Türkler kadar hizmet, Kemal Türkler kadar zarar vermemiştir. Kemal Türkler DİSK'i Cumhuriyet Halk Partisi'ne teslim etmiştir. Bu yüzden olsa gerek artık DİSK'ten uzak durmayı bir politika haline getiren CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Türkler'in ölümü üzerine, Maden-İş'i evini ve DİSK'i ziyaret etmiştir. İyi yapmıştır. Duyarlılık göstermiştir. Yapılması gerekeni yapmıştır.

Hiç kimse DİSK'i Halk Partisi'ne teslim etmede Kemal Türkler'den daha fazla sorumlu değildir. DİSK'i Halk Partisi'ne teslim etmekle DİSK'i sermayeye teslim etmiştir. Hiç kimse Türkiye işçi sınıfının sendikal hareketinin belkemiği Maden—İş' in gelişmesinden doğan onurun dağıtımında Türkler'den ön sırada değildir. Ancak hiç kimse Maden-İş'in paralize edilmesinde Maden-İş'in bugünkü bunalımlı noktaya getirilmesinde Kemal Türkler'den daha fazla sorumlu değildir.

Kemal Türkler Türkiye İşçi Partisi'nin kurucularındandır. Böylece Türkiye'de parti düşüncesinin yayılmasında emeği geçenler arasındadır. Ancak 12 Mart'tan sonra Türkiye'deki sol partileşme hareketinin önüne hiç kimse Kemal Türkler kadar amansız ve insafsız engeller çıkarmamıştır. TSİP'li ve TİP'li işçiler 12 Mart sonrasında DİSK içinde sermayeden daha cok Kemal Türkler ve ekibinden çekmiştir. Türkler, 12 Mart öncesinde Türkiye'de sosyalist parti düşünce ve eyleminin gelişmesine hizmet etmiştir. Türkler 12 Mart sonrasında Türkiye'de sosyalist parti düşünce ve eylemin gelişmesinin önüne çıkan en büyük engellerden birisi olmuştur. Türkler yaptığı hizmetleri yeni hizmetlerle ödemiştir.

Kemal Türkler her zaman sevap ve günahlarıyla birlikte anılacaktır. Ölümünden duyulan acı kişiliğinin çok ötesindedir. TİP'in, DİSK'in kurucusu Maden—İş'in Genel Başkanı Kemal Türkler ölmemelidir. Böyle hiç ölmemelidir. duyulan acı «hepimizindir» ölümünü önleyememekten doğacak "ayıp" yine hepimizindir.

★ Fatsa'lı Kız önemli iş yapmıştır. Türkiye'de kişilerin yapacağı önemli işler vardır.

Çorum ve Fatsa

TARİŞ'te işçi sınıfının durumu test edildi.TARİŞ'te işçi sınıfının kavgaya istekli olmamakla birlikte kavgadan kaçmadığı ortaya çıktı. Çorum'da devrimci demokratlar sınandı. Kır kesimine el atıldı. TARİŞ gibi Çorum da bir sınama oldu. TARİŞ'te başarısızlıktan Çorum'da başarıdan uzak bir sonuç elde edildi.

Çorum'da başarılı olamadılar. Faşiştler Çorum'da başarı alamadı. Fatsada rezil oldular. Faşistler Fatsa'da rezil oldular. Mümtaz Soysal'ın güzel yazısındaki deyimle kirli çorapları yüzlerine geçirerek iş gören faşistlerin yüzlerindeki çorap indirildi. Fatsalı Kız indirdi.

Fatsalı Kız cesur davrandı. Fatsalı Kız'ın cesareti bir oyunun bozulmasında çok büyük bir rol oynadı. Ordu'nun Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden uzaklaştırılmış Valisi Reşat Akkaya kanun kaçağı canileri Fatsa Operasyonunda kullandı. En ilkel bir kabilede bile görülmeyecek bir yöntemle yüzleri maskeli caniler "devlet" güçlerine yardımcı olarak ev ev dolaşmaya başladılar, işkence edilmek üzere masum kimseleri işaretlediler. Fatsalı Kız bunlardan birisinin kirli çorabın arkasındaki kirli yüzünü teşhis etti. Kirli çorabını indirdi. Ortaya hakkında tutuklama kararı verilmiş bir ülkücü Faşist çıktı.

Ordu'nun kanun dinlemez valisi zor durumda kaldı. Kalmasın mı? Burjuva devleti biraz da kağıt üzerinde vardır. Beş yüz yıllık bir tarihin sonunda burjuva devletinin bazı ilkeleri kağıt üzerine yazılıdır. Bunlar kağıttan silinirse Burjuva devleti de silinmiş olur. Bunlardan birisi açıklıktır. Burjuva devletinin kağıt üzerindeki, ilkelerine göre burjuva devletinin ajanları yüzlerini kapayamazlar. Gizli işlerde kaparlar. Ancak gizli işler gizlidir ve gizli işlerle kapalı yüzler hep inkar edilir.

Burjuva devletinin beş yüz yıllık ilkelerine gore burjuva devletinin kullandığı memurlar görevliler veya teknik deyimiyle devletin ajanları iş görürken yüzlerini kapayamazlar. Kaparlarsa, devlet devlet olmaktan çıkar. Nitekim bunun böyle olduğunu kanun tanımaz Ordu Valisi de tanımak zorunda kaldı. Yüzü kapalı ajanları hapse koymak zorunda kaldı. Bunların haklarında daha önce verilmiş tutuklama kararları bulunduğunu hatırlamak zorunda kaldı.

Fatsa operasyonu bir yüz karasıdır. Fatsa olayı burjuva devletinin büyük ayıbıdır. O kadar ki, Başbakan umursamaz Demirel bile «yüzlerini kapamışlarsa ayıp etmişler» demek zorunda kalmıştır. Bir Başbakanın, bu başbakan umursamaz Demirel de olsa yüzleri maskeli ajanlar kullanılması karşısında bu kadar hafif konuşabilmesi son derecede ayıptır.

Ancak bu olay burada kalmayacaktır. Türkiye'de Fatsa olayı mutlaka yeniden ele alınacaktır. Son derecede vahimdir. Kendisi vahimdir. Uygulanması vahimdir. Vahim olduğu için, Demirel hükümeti için

büyük sorumluluklar taşıdığı için, İç İşleri Bakanı Gülcügil istifa etmeyi çare saymıştır.

Fatsa Olayı tekrar ele alınacaktır. Fatsa Olayı'nın muhasebesi yapılacaktır.

★ Fatsa Halkı, Devrimci Demokratlar ve sosyalistler basiretle hareket ettiler. Burjuvazinin senaryosunu oynamadılar. Burjuvazinin istediği bir zaman ve şekilde Silahlı Kuvvetler ile silahlı çatışmaya girmediler.

Süleyman Demirel ve arkadaşlarının, Emekli Albay Türkeş ve arkadaşlarının tüm zorlamalarına rağmen Türk Silahlı Kuvvetleri şu anda emekçi halk ile çatışmak istememektedir. Bunun çok çeşitli nedenleri olmalıdır. Bu çok çeşitli nesnel nedenlerle Türk Silahlı Kuvvetleri, elindeki tüm imkanlarla, bu sonuçsuz kavganın şanssız bir tarafı olmak istemiyor. Bu yüzden son derece tedbirli hareket ediyor. Fatsa'da tedbirli hareket etti.

Fatsa Olayı halkın, devrimci demokratlar ile sosyalistlerin basiretle hareket edebileceğini gösterdi. Türkiye'nin ilerici hareketinin dağınık ve akılsız olduğunu söyleyerek timsah gözyaşları döken bir tür ilericileri utandırdı. Hiç kuşku yok Fatsa'da çok çeşitli timsah göz yaşları döken yazarların deyimi ile, «fraksiyon» vardır. Fatsa önemli işler söz konusu olunca «fraksiyon» olmadığını gösterdi. Herkes birlik içinde ve disiplinli olarak çekildi. Sonucunda bir küçük köyde bulunabileceğinden çok daha az av tüfeği bulundu. Fatsa ile ilgili cadı kazanı boşaltıldı. Faşizmin Fatsa Operasyonu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin anlık tedbirli davranışı, Fatsa Halkının basiretli tutumu ile boşa çıkartıldı.

Fatsa, basiretle hareket edildiği zaman, cesaretle davranıldığı zaman, faşizmin işinin hiç de kolay olmadığını gösterdi.

Çorum ise büyük bir kararlılığı gösterdi. Faşistler Çorum'da aradıklarını bulamadılar. Faşistler Çorum'da «devlet» güçlerinin desteğinde yeni bir Maraş yaratmak istediler. Çorum'da devrimci demokratlar sosyalistler Çorum halkı elele vererek bu oyunu boşa çıkardılar. Faşistlere hak ettikleri dersi verdiler.

Fatsa Çorum'dan alınan dersten duyulan kızgınlıkla tezgahlandı. Büyük basın tıpkı yüzü maskeli haydutun maskesinin indirilmesi

gibi, yüzündeki "demokrat" maskesini tümden attı. Faşizm Fatsa operasyonunu Türkiye'nin büyük basını ile birlikte tezgahladı..

Çorum ve Fatsa, büyük basının "demokrat" maskesini tümden atmasına yol açtı. Cumhuriyet Gazetesi'nin büyük basından ayrılmasına da imkan verdi. Cumhuriyet, Çorum ve Fatsa olayları dolayısıyla özlenen, dürüst ve cesur bir yayın yaptı. Çorum'dan sonra Fatsa oyununun da bozulmasına yardım etti.

Gerek Çorum ve gerekse Fatsa devrimci demoktarların aralarındaki tartışmalara rağmen aynı cephede kavga edebileceklerini gösterdi. Bu önemli bir sonuçtur. Bu önemli sonuca dayanarak şu noktaların kaybedilmesi gerekir. Türkiye'de görünürdeki ayrılıklar tartışmaktan değil tartışmamaktan doğuyor. Devrimci demokratların kendi aralarında, bunlarla sosyalistler arasında, tartışma hem nicel ve hem nitel olarak yetersizdir. Bu yüzden daha çok tartışma gerekir. Ancak bu tartışma ne kadar gerekirse gereksin bir yanda devrimci demokratların kendi aralarında, diğer yandan da, sosyalistlerle devrimci demokratlar arasında silahlı kavgaya dönüştürülmemelidir.

Dev Yol.ile Kurtuluş arasındaki sürtüşme son derece şanssız olmuştur. Değerli kayıplar verilmiştir. Bunun çok büyümeden durdurulmasını olumlu saymak gerekir. Ancak daha olumlusu hiç olmamasıdır. Çünkü devrimde aşamayı proğram haline getirenlerin kavgalarında aşamayı uygulayamamaları şaşırtıcı oluyor.

Türkiye'nin bugünkü tarihi devrimciler arasında tartışmayı gerektiriyor. Devrimciler arasında kavgaya imkan vermiyor.

Yalnızca kavga değil aynı zamanda mücadele gerekiyor. Tartışmasız mücadele ise bir yere götürmüyor.

Tartışma olmadığı için Türkiye gideceği yeri göremeden kavga ediyor.

Artık sosyal mücadelede kolaycılığa paydos demek gerekiyor. Tartışmasız mücadele de, mücadelesiz tartışmada da kolaycılık oluyor.

Çorum ve Fatsa halkının zorlu bir dönemden geçtikleri bir zamanda kolaycılığı bir kenara bırakıp Türkiye'nin faşistlerinin işini zorlaştırmak gerekiyor. Bu yapılıyor. Çorum ve Fatsa'da zorlukla karşılaşan faşistler CHP İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu'nu öldürmeye karar veriyorlar. Akıllarınca tırmanıyorlar. Akıllarınca güçlü olduklarını göstermiş oluyorlar. Bunun üzerine Cumhuriyet'in MİT mensubu olduğunu yzdığı MHP Milletvekili Adayı Ebu Müslim ile

eski milletvekili ve eski Başbakan Nihat Erim öldürülüyor. Buna karşılık olsa gerek faşistler Kemal Türkler'i avlıyorlar.

Faşistler CHP tabanından sonra DİSK tabanını tahrik etmek istiyorlar.

Faşistler hangi hesapla bunu isterlerse istesinler, gerçekten, on yıla yakın bir zamandır «faşizmi ezeceğiz» nakaratıyla miskinleştirilmiş CHP, DİSK ve sol parti tabanlarının birazcık hareketlenme zamanı gelip de geçiyor.

Ergin GÜNÇE

ÇOCUKLAR İÇİN FAŞİZM

Faşizmi çocuklar da anlayabilir
Dayak yemektir serseri bir babadan
Karanlık odaya kapatılmaktır
Hakkını istemekte direttiğin zaman

Üvey ana, yarı güleç öksüze
Sabunlu eliyle tokadı yapıştırır
Daha yaslıdır çocuk, üstelik dayanıksızdır
Yıldırmaksa amaç, esir etmekse
Çıplak faşizmi ilk kez yanağında tanır

Onlar niçin bu kadar çirkin oluyor
Bir tek güzel faşist yaşamamıştır
Anlamlı sorular işte çocuklar size
Okullar bu dersi öğretmiyorlar

Nerde bir kuvvet birikmişse haksız
Nerde zartzurt ediyorsa borazan
Nerde elimizden kapılmışsa ekmek
Sınıfta, sokakta, evde, çarşıda
İşte çocuklar faşizm ordadır

Hepimiz elele tutuşmalıyız
Korkmadan yürümek için gecenin ötesine
Güneş nasıl olsa doğacaktır
Horozlar ötmeye başlar başlamaz

YAŞANANLAR VE TÜRKİYE SOLU

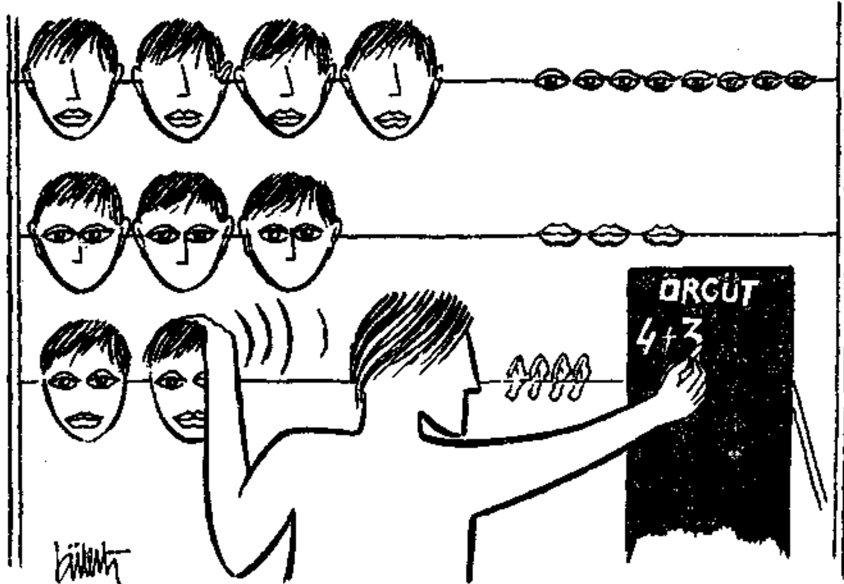
Türkiye hareketli günler yaşıyor. Yıllar önce, bilimsel sosyalizmin çözümleme araçlarının ışığında «kıyamet günleri» olarak adı konduğu halde, tuzu kuru örgütlerin «kıyamet teorisi» deyip küçümsedikleri öngörüler, bugün birer birer gerçekleşiyor. Hem acı hem de gerçek olan ise, Türkiye sosyalist hareketinin hiçbir kesiminin, olayların akışını etkileyecek, çekip çevirecek güç ve örgütlülük düzeyinde olmaması. Elbette, Türkiye sosyalist hareketinin hemen her kesiminin, bu kıyamet günlerinden, kendilerine özgü, dar anlamda dersler çıkarıp ileri adım atmaları mümkündür. Ama neye yarar? Türkiye sosyalist hareketi, ucundan objektif olarak iktidar gözüken koşullar demetinden hep küçük ve dar ölçekli dersler çıkarıp kaplumbağa hızıyla mı gelişecek? İşte, Türkiye'de, sosyalist hareket içinde yer alan herkesi derinden etkileyen, gerek bireyleri, gerekse grupları kökünden sarsan objektivite budur. Büyük sonuçlar derlenebilecek bir objektiviteden kalkıp ancak ufak tefek dersler çıkarabilecek bir konuma düşmek. Herhalde, dünya işçi sınıfı hareketi, tarihi, Türkiye'nin bugünkü durumunu, «objektif koşullarla subjektif öge arasındaki uçurum»un klasik, acı ve çarpıcı bir örneği olarak ileride anacaktır.

PLATFORM ve DEVRİMCİ DEMOKRATLAR

Nedir bunun kaynağı? Türkiye sosyalist hareketinin özetlemeye çalıştığımız durumu, bir başka deyişle, yelkovanı ancak akrep hızıyla izleyebilme yetersizliği nereden gelip günümüze damgasını vurmuş? Türkiye sosyalist hareketinin her kesiminin, şimdi bunu inceden inceye düşünmesi gerekiyor.

Türkiye sol hareketinde bugün, kabaca iki kesim vardır. Birinci kesim, gelişmeleri «işçi sınıfının bilimi» dediği nesne açısından habire yorumlayanlardan oluşmaktadır. «Yorumlama» yanı, değiştirme yanını yıllardan beri silip götürmüştür. Bunların platformunda, işçi sınıfının bilimi, hep yorumlar, hep değerlendirir, hep açıklar. Ama iş değiştirmeye geldi mi, yapacak iş kalmaz. Çünkü, bu platformda, nedense, «değiştirme» fiili, hep iradecilikle, Blankicilikle, tepeden inmecilikle ,subjektivizmle özdeş tutulur. Elbette, «değiştirme»yi kökünden reddetmezler. Ama bunun bir «zamanı» vardır. Habire o zaman beklenir durur. Ne zaman geleceğini, kendileri de bilmezler. Ama geleceğine, eninde sonunda geleceğine, iman etmişlerdir.

Sol harekette, bir başka kesim daha var. **Sosyalist İktidar**'ın önceki sayılarında, «devrimci demokrat» olarak adlandırılan kesim. Her geçen gün, bu sıfatı ne kadar hak ettiklerini kanıtlıyorlar. Mücadelecilikleri, dövüşkenlikleri ile olumlu anlamda. Ama sınıf olgusundan, giderek iktidar olgusundan büsbütün uzaklaşmaları ile de olumsuz anlamda. Sıfatlarında yer alan iki ögeyi doğaları gereği birbirinden giderek uzaklaştırıyorlar. Ya çok «devrimci» ya da çok «demokrat» oluyorlar. İki sıfat arasındaki gerçek bütünlüğün kurulması ,hiç kuşkusuz onları sınıf ve iktidar mücadelesi açısından daha yararlı bir konuma getirecektir. Ama ne çare ki, bu da onların kendi başlarına becerebilecekleri bir iş, ulaşabilecekleri bir düzey değildir. Bunun için, kendi dışlarından sarsılmaları, etkilenmeleri gerekir. Bunu sağlayacak güç de bellidir: Bu güç, devrimci demokratların uzak oldukları, kendi başlarına bırakıldıklarında da asla yakınlaşamayacakları Marksizm-Leninizmdir. Onun, örgüt teorisinden, enternsyonalizme dek uzanan ve dünyamızın gidişine bugün damgasını vuran güçlerin doğru tanımına gerek duyuran içeriğidir.

Ve hep böyle olmuştur. Bilimsel sosyalist hareket, Marksist-Leninist örgüt, dünyanın **yorumlanmasını** rayına oturtma sürecinde, devrimci demokratlardan bir süre kopmuş; buna karşılık, örgüt teorisini yaşama geçirip «dünyayı değiştirme» aktivitesine sıvandığı ölçüde de onlara yaklaşmıştır. Tabii, hiç kuşkusuz ideolojik olarak değil. Bütünüyle politik olarak.

Yukarıda çizmeye çalıştığımız tablonun açık sonuçlarından biri şudur: Bugün Türkiye'de mücadele eden, kavga veren, ölen ve kendi mantığınca örgütlenmeye çalışan devrimci demokratların, bir süreç sonucunda da olsa kendi içlerinden bilimsel sosyalizm çıkarmaları olanaksızdır. Türkiye'de devrimci demokrasinin bu anlamda kabuk değiştirmesi, yaşanmış, bitmiş bir süreçtir. Artık, devrimci demokrasinin, **kitle** ve **örgüt** olarak kendi içinden güçlü bir bilimsel sosyalist teorik şekillenme ve örgütlenme çıkarması mümkün değildir. Türkiye'de devrimci demokrasi, «sınıf» için değil «halk» için, «değiştirmek»ten çok yıkmak ve açığa vurmak için mücadelesini nesilden nesile aktararak sürdürecektir. Bu, bir toplumsal olgudur. Önemli bir toplumsal olgudur. Kendi dışından, bilimsel sosyalist platformdan sarsılacak, etkilenecek, yaklaşılıp ittifak yapılacak bir olgu. Peki ya bunun toplumsal olarak ihale edildiği, bu işi yapma konumunda bulunan bilimsel sosyalist platform? Türkiye sosyalist hareketinin kilit noktalarından birini de bu platformda aramak gerekmektedir.

YORUMLAMAK YETERLİ Mİ?

Bu platformun, aynı zamanda en büyük eksikliklerini oluşturan kimi özellikleri ile başlayalım: Türkiye'de bilimsel sosyalizmin tarihsel ve güncel bulgularını, ögelerini kaba hatları ile barındıran kesimlerin en büyük eksikliklerinden biri, **devrim** ve **değiştirme** fiillerini apriori olarak ele almamalarıdır. Şöyle de ifade edilebilir: Devrim ve değiştirme, sosyalist hareketin **en başta** veri alacağı, üzerine basıp strateji ve taktiklerini ona göre çizeceği bir platform iken, Türkiye sosyalist hareketinde bu hep bir sonuç olarak ele alınmıştır. Kısacası, Türkiye sosyalist hareketi, önce ülkeyi yorumlamış, sınıfları ve kesimleri kendi kafasınca sağa sola yerleştirmiş, bunlardan kalkarak strateji ve taktik oluşturmuş, **devrim** fiilini de bir sonuç olarak bunlardan türetmeye çalışmıştır. **Sosyalist İktidar**'ın «iktidar perspektifinin yokluğu» derken kastettiği, budur. Türkiye'de feodalizmin «yüzde kaç» olduğunun, «ulusal burjuvazinin olup olmadığının» ve benzeri meselelerin yıllarca usanılmadan tartışılmasının gerekçesi de budur. Çünkü, bu platformun mantığına göre, söz konusu meseleler ilerideki devrimi bugünden belirleyecek unsurları ortaya çıkaracaktır. Böylece sonuçta, ittifaklar vb. belirleyici, devrim ise belirlenen olmaktadır. Oysa, tersinin olması gerekmektedir. Bilimsel sosyalist harekette, devrim, ya da iktidar perspektifi belirleyici, ittifaklar vb. ise belirlenendir. Bu nokta görülemediği içindir ki, Türkiye'de bilimsel sosyalizme en yakın olan platform, yalnızca ülkeyi «yorum-

lamak»la sınırlı, güdük ve saygınlıktan uzak bir platform haline gelmiştir.

Sözünü etiğimiz platformun, başka eksikleri de vardır hiç kuşkusuz. Hem de önemli eksiklikler. Bunların bir bölümü, yalnızca Türkiye sosyalist hareketine değil, belirli koşullar sonucunda tüm dünyadaki işçi sınıfı hareketine mal olan eksikliklerdir. Bunların ayrıntısına bu yazıda giremeyeceğiz. Yine de, sözünü ettiğimiz eksikliklerin, Türkiye'ye de yansıyan, Türkiye özelinden de beslenen yanlarına kısaca değineceğiz.

Birincisi şu: 1961—71 döneminin, Türkiye sosyalist hareketine, TİP aracılığı ile önemli katkıları olmuştur. Ancak bugün, aynı dönemin, bu döneme özgü örgütlenme ve mücadele anlayışının getirdiği sakınca ve eksiklikleri de yaşamaktadır, Türkiye solunun bir kesimi. Özetle, 1961—71 Türkiye'sinin ve bu dönemdeki demokrasinin koşulları, pek çok aydının, bilim adamının ve başkalarının kafasında, bugünün *Türkiye'sinde kesinlikle silinip atılması gereken kimi tortular* bırakmıştır. 1961—71 dönemi bugünün Türkiyesi için geçip gitmiş, kapanmış, bir daha geri gelmesi mümkün olmayan bir dönem iken, bu döneme özgü örgütlenme, mücadele vb. anlayışları egemenliğini bugün de sürdürmektedir. Bunun en belirgin örneği ise ,platformda yer alanlardan biri olan TİP'tir. Bunun literatürdeki ismi, legalite fetişizmidir.

Nerede olursa olsun, legalite fetişizmi varsa, illegalite fetişizmi de vardır. Bu tür fetişizmin şampiyonu da, aynı platformun bir başka köşesinde yer alan TKP'dir. Bu örgüt, özellikle günümüz Türkiye'-sinin koşullarında haklılık taşıyan gecerliliği tartışılmaz olan ilkeleri, iş yapmamanın, kerameti ve eylemi kendinden menkul olmanın, mücadeleyi terk havası vermeden bu işi yapmak isteyenleri kendi bataklığına çekmenin bir odağı durumundadır. Bu da, düpedüz, illegalite fetişizmidir. Bugüne dek bu fetişizm sayesinde ayakta durabilen TKP, bundan vazgeçmeye niyetli görünmemektedir. «Birlik» ve «tekleşme» tartışmalarının bugün geldiği aşama da bunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'de, mücadelenin göbeğinde olanları bilimsellikten uzak tutan, buna karşılık bilimselliğe az çok yaklaşanları da mücadeleden çok ötelerde eli kolu bağlı bırakan eksikliklerin bir bölümü, böyle özetlenebilir.

PLATFORM SALLANIYOR

Bu iki büyük eksiklik ya da hata ile bütünleşen, onun ayrılmaz bir parçası olan bir başka «model» daha söz konusudur. Ayrıntısına inmeden, kaba hatları ile özetleyecek olursak, şöyle denebilir: Bugün Türkiye'nin sözü edilen platformunda yer alanlar, tek ülkede sosyalizmin yaşatılması dönemine özgü, «engel olma», «katkıda bulunma», «geçit vermeme», şunu ya da bunu «belirli bir çizgide tutma» giderek «adım adım mesafe kazanma» anlayışına, günümüzün hayli değişen koşullarında bile esir düşmüş durumdadırlar. Bugünün ve yakın geleceğin Türkiye'sinde, şu ya da bu partiyi «demokratik çizgide tutmak»tan, hele hele «demokrasinin sınırlarını genişletmekten» ya da «demokratikleşme»den bahsetmek, tek kelime ile gülünçtür. Türkiye'de böyle şeyler, örneğin «demokratikleşme» hiç mi gerçekleşmeyecektir? Elbette olabilecektir bu. Ama bunun gerçekleşmesi, öylesine köklü, derin ve sarsıcı değişimlere bağlıdır ki, bunların cereyan ettiği bir ortamda, devede kulak kalan «demokratikleşme» vb. den ulaşılmış hedef olarak söz etmek, yine gülünç olacaktır. Kısacası, Fransa'nın, İtalya'nın partilerinin bir dönemki hedeflerinden, bu ülkelerdeki yerleşik ve **faşizm sonrası** demokrasi koşullarından kaynaklanan reçeteleri bugünün Türkiye'sinde de kullanmaya kalkanlar, önceleri sözünü ettiğimiz platformdaki yerlerini de koruyamayacak, bilimsel sosyalizmden daha uzaklara düşeceklerdir.

Sözünü ettiğimiz gerçeklerin şu yada bu ölçüde görülüp saptanması, bu platformdaki tüm örgüt ve kuruluşları derinden etkilemekte, sarsmaktadır. TKP'nin klasik ve geleneksel dışarıdan gazel okuma çizgisinin, bu çevredeki kulaklara bile artık hiç de hoş gelmediği bellidir. TSİP, belirli kuruluşların dokunulmazlığına kayıtsız şartsız riayetin, enternasyonalizmin öyle pek de kesin kuralı olmadığını yavaş yavaş anlamaya başlamıştır. Buna karşılık TİP'te ise, 1961—71 döneminden kalan örgütçülük ve mücadele anlayışlarına karşı çıkıp «bilimsel sosyalistleşme» adı altında bayrak açanların önemli bir bölümünün, keskinlik kisvesi altında mücadeleden usulca ama ustaca sıvışmak istedikleri de açıktır.(*)

Bütün bunlardan söz edişimizin bir nedeni ise, sosyalist hareketteki çaresiz birtakım unsurlara, «birleşme» ya da «tekleşme» edebiyatının henüz hayli cazip gelmesidir. Çaresizlik, kimi konularda pek titiz olan insanları bile, böylesi bir perspektife şu ya da bu ölçüde

(*) Yazının sonunda bu konuda bir «Ek Bilgi» bulunmaktadır.

umut bağlamaya itmektedir. Özetle, Türkiye'de bir çok kişi, «yeterki şu iş olsun» anlayışı içinde, doğrular dahil, daha önce savunduğu pek çok mevziyi terketme, direttiği pek çok konuda «al gitsin» deme eğilimindedir. Böylesi bir eğilim, hiç sanmıyoruz ama, söz konusu tekleşme ya da «birleşme» gerçekleşse bile, o platformda yer alanları kişiliksiz, süngüsü düşük, ruhsuz ve her boyaya girebilen unsurlar haline getirecektir. Bu da, Türkiye sosyalist hareketine elbette ciddi bir katkıda bulunmayacaktır.

Peki nedir olması gereken

TARİHİN AKIŞINA MÜDAHALE

Türkiye sosyalist hareketinin yıllanmış sorunlarına, bir yazıda çözüm getirme iddiasında değiliz. Ancak Türkiye sol hareketinin, bu hareketteki iki kesimin daha derin bir incelemesinin, hepimizi daha ileri noktalara götürebileceğine inanıyoruz. Onun için, iki kesime bunların özellklerine yeniden eğilmekte yarar bulunuyor.

Bilimsel sosyalizmin özü, bilinçli ve subjektif müdahaleye olanak tanıyan, onu kesinlikle dışlamayan bir nesneliğin algılanmasıdır. Tarihin, bir mantığı vardır. İnsanlardan, onların istek ve iradelerinden bağımsız bir akışı, biçimlenişi vardır ve bu nesnel bir olgudur. Ama insanların, özellikle, tarihin mantığının bilincine varan aydınların, bu nesnelliği bir kez kavrandıktan sonra, onu oturup seyretmeleri olanaksızdır. O halde, tarihin akışı ne kadar nesnelse, ona dışarıdan yapılacak müdahaleler de, köken ve dürtü olarak, o kadar nesneldir ve bunun «subjektivizmle» suçlanması, bilimsel sosyalizme peşinen aykırıdır.

Tarihi, şu ya da bu düzeyde kavrayanlar, elbette ona müdahale edeceklerdir. Ne var ki, bu müdahalenin, doğası gereği, başarı ile sonuçlanması, başarılı bir bileşime kavuşması her zaman gerçekleşmez. Bu başarının koşulu, tarihin nesnel akışı ile ona bilinçli olarak yapılan müdahalenin **devrim ve örgüt** odağında birleşmesidir. Türkiye sosyalist hareketinin ana sorunu ise, nesnel olanla öznel olanın, birliğini, devrim ve örgüt platformunda bulamamasıdır. İktidar perspektifinin yokluğu, dolaysıyla devrimi gerçekleştirecek örgütsel yapının oluşturulamaması, Türkiye sosyalist hareketinin, en büyük tarihsel ve güncel eksikliğidir. Şu ya da bu şekilde, sol hareketin içinde yer alanlar da bu eksiğin farkındadırlar. Ve başlarda sözünü ettiğimiz iki ayrı platform iki ayrı fetiş yaratarak, bu eksikliklerini kapatabilecekleri inancındadırlar. Devrimci demokrat kesimin yarattığı fetiş, **halk**'tır.

Öteki platformunki ise **işçi sınıfı**'dır. Sonuçta, örgütlenme ve iktidar perspektifi eksikliği, birinde halk dalkavukluğu, ötekinde işçi sınıfı şakşakçılığı biçiminde kendini gösterir. Devrimci demokrasinin yıllardır yaptığı, halk dalkavukluğudur. Soyut, belirsiz ve anlamsız bir «halk» edebiyatıdır. Halk için ölürler, öldüklerinde kendilerini unutmayacak olan «halkımız»dır. Umutsuzluğa kapılırlarsa, bunun nedeni yine kendilerini bir türlü anlamayan «halkımız»dır. Ötekisi de, örgütsüz işçi sınıfının, kendi başına, çok şey ifade etmediğini unutur görünümündedir. Onların edebiyatı da işçi sınıfı edebiyatıdır. Herşeyi o yaratır, o yapar, o durdurur, o geliştirir. Bu edebiyat özellikle Türkiye'de çok gelişmiştir. Çünkü, herşeyi işçi sınıfı yaptığına göre, devrim ve örgüt platformunu bir türlü kuramayan sosyalist hareketin eksiklik ve hataları da böylece perde arkasına atılmaktadır. Türkiye'nin sosyalist aydını, işçi sınıfına güç verme işini beceremediği için, şiir yazarken, içki içerken, mitinge giderken hep işçi sınıfından güç alarak rahatlamak ihtiyacını hisseder.

Ne bilimsel sosyalizm, ne devrim ne de örgüt, «halkımız»ın içinden çıkmaz. Kendi başına işçi sınıfının içinden de çıkmaz. Önce bilimsel sosyalizm, sonra da devrim ve örgüt, tarihin bilincine, onu değiştirme amacıyla varıp bir araya gelen kadroların şekillenmesi ile ortaya çıkar. Türkiye sosyalist hareketinin önündeki tıkanıklık da ancak böyle aşılabilecektir. Kesinlikle, örgütlerin bir araya gelmesi ile, şu ya da bu örgütün gelişip ötekilerini gölgede bırakması ile değil. Çözüm, tek tek olgulardan değil, bir bütün olarak tarihin ve Türkiye'nin objektivitesinden ders alan **kadroların**, çıkış kaynakları ne olursa olsun, ciddi anlamda örgütlenme işine sıvanmalarıdır. Türkiye'deki tüm siyasal örgütlenmeler de, ancak bu türden kadroların yetişmesi için bir platform teşkil ettikleri ölçüde geçmişlerine anlam kazandırabileceklerdir.

Devrimci demokrat kesime gelince: Önce de sözünü ettiğimiz gibi, bu kesim bir mücadele, ittifak vb. platformudur. Bilimsel sosyalizmin ve onun örgütlenmesinin kaynaklanacağı **ana** platform değildir. Bu platformun, ileride, bilimsel sosyalist hareketin bir yandaşı haline gelmesi ise, yine önceden belirttiğimiz gibi, dışarıdan sarsılmalarıyla, bunun sonucunda da, özellikle uluslararası konumda az çok tutarlı bir çizgiye gelebilmeleri ile mümkündür.

TİP LABORATUVARI

Türkiye'de, «Sosyalist Devrim» görüşü dendiğinde, örgüt inancı ve bilinci söz konusu olduğunda en azından geçmişte akla gelen ilk

örgütlerden biri TİP idi. Bugün bu örgüt, Sosyalist Devrim'den çıkıp «demokratik iktidar» görüşüne ve örgüt bilincini yozlaştırılması sonucunda tam bir tekke anlayışına ulaşmış bulunmaktadır. Yine de, tabanında sosyalizme, örgüte inanan, mücadeleyi sürdürmeye kararlı olan unsurlar açısından TİP, belirli bir platformda yer alan örgütlerden biridir. Ve özellikle son zamanlarda, bu örgütte, kimin ne dediği belli olmayan tam bir dağınıklık çizgisine ulaşılmıştır.

Olup biten nedir? Tarih, bir örgütü bütünü ile eskitip çöp tenekesine atma durumunda mıdır? Bu örgütün tabanındaki diri, mücadeleci, sosyalizme ve örgüte inanan insanların geleceği ne olacaktır?

TİP'i özel olarak gündeme almanın, hiç kuşkusuz bir anlamı bulunmaktadır. Çünkü TİP, 1961-71 döneminde, daha sonra 1975-78 döneminde, tüm eksikliklerine, yanlışlıklarına karşın, sosyalist hareketin **bağımsızlığı** doğrultusunda çabalarda bulunmuş tek örgütsel harekettir. Böyle bir hareketin, çok kısa sürede kendi kendini inkar durumuna gelmesi ve adeta bir yokolma süreci içine girmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur. Bunun da ötesinde, TİP deneyimi, kimi doğruları seçip, bunları bütünü ile yanlış bir zemin ve ortamda uygulamaya çalışmanın örgütü ve kişileri nasıl acıklı bir noktaya getireceğinin canlı örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Yalnızca TİP'in değil, benzeri tüm örgütlerin ortak açmazı, işçi sınıfı hareketinin evrensel deneyimlerine mal olmuş, bunların içinden çıkan bulgu ve sonuçları son derece mekanik, idealizme varan bir determinizmle ve büsbütün farklı koşullara uygulama çabasıdır. Bu mekanik yaklaşım, bir madalyonun iki yüzü olarak, hem örgütsel, hem de ideolojik düzeyde kendini göstermektedir. Örneğin, öyle bir «determinizm» ki, verili bir anda, yöneticilerin öznel hesaplarına uymayan herşey, aynı zamanda öznel olarak da «burjuvazinin oyunu»-dur. Örgütün verili andaki gücünü, niyetini aşan her eylem, kim tarafından yapılırsa yapılsın «provokasyon»dur, «polis işidir.» Bu kadarla da kalmıyor; ideolojik planda da uzantıları görülüyor bu eğilimin: Türkiye'de bir MSP, burjuva gazetecilerinin bile ciddiye almadıkları bir MSP, bir iki söz etti mi, bir anda «anti tekel» unsurların cepheye katıldıkları ilan edilmektedir. Yalnızca bir iki örnek bunlar.

Bu yönleriyle, başta TİP olmak üzere diğer örgütlerin temsil ettikleri bu anlayış, determinizmden de çıkıp, kökleri hayli eskilere dayanan psikolojik bir olgu niteliği kazanmaktadır. Örgüt determinizminin, böylesi metafizik bir anlayışla örgüt fetişizmi haline getiril-

mesi, Türkiye sosyalist hareketinde, sosyalist insanları yıkıma götüren başlıca unsurdur. Ve açık açık söylemek gerekirse; devrimci demokratlardan mücadeleyi bırakanlar, uslu uslu köşelerinde oturabilirken ya da iyi bir sampatizan olarak yaşamlarını sürdürebilirken; bu örgüt fetişişminin içinden geçenler dengesiz, hastalık düzeyinde kuşkucu insanlar olarak mücadelenin içinde kalıp yarardan çok zarar vermekte; bunun yanında mücadeleyi bırakanlar ise, köşede durmak yerine azılı birer sosyalizm düşmanı kesilmektedirler. TKP'nin 1960 öncesinden bugünlere bıraktığı insan mirasının özü budur. Türkiye İşçi Partisi ise, içine girdiği bunalım sonucunda, Türkiye sosyalist hareketinin içine ya da dışına böyle insanları böylesi bir miras bırakma aşamasına gelmiştir.

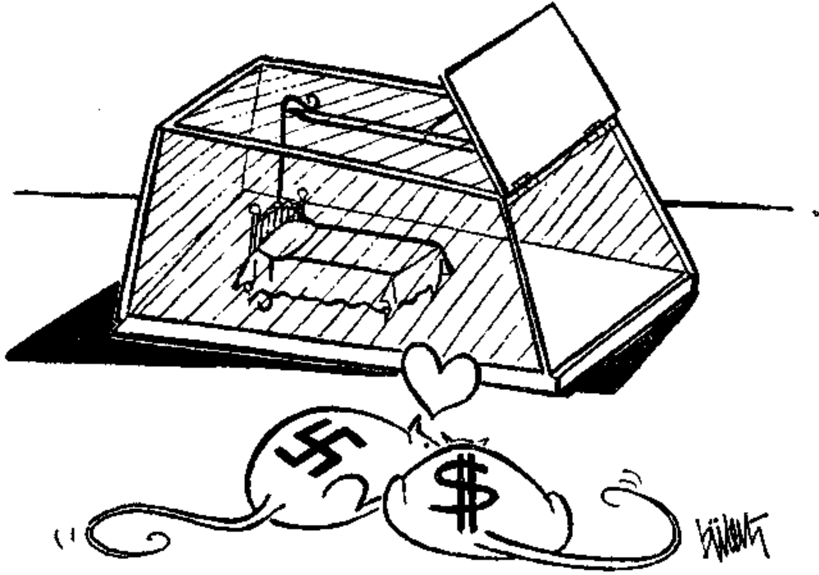
Bu kısaca, örgütün, araç olmaktan çıkarılıp amaç haline getirilmesidir. Bu, örgüt determinizminin, aşırılaşarak, örgüt fetişizmi haline getirilmesidir. İnsanların gelişme ve yükselme zemini, örgüt ve onun dışa yönelik mücadelesi değil, tersine örgütle sınırlı olan alandır; örgütün içi ve buradaki mücadelelerdir. Bu örgüt fetişizmi, bir dönemin saygın işçi liderlerini, kongrelerde divan başkanlığı yapıp, beğenilmeyen unsurlara «adios» diyen operet külhanı mostralık kuklalar haline getirir. Bu fetişizm, «ben bu örgüte iki yıllık kredi açıp geldim» diyenlerin, başkalarını entrizmle (sızmacılıkla) suçlayacak kadar yüzsüzleşmelerini getirir. Bu fetişizm, ne çevresine ne de partisine en küçük bir yararı olamayacak durumdaki, kendi eksikliğini ancak partili olma imajı ile giderebilen zavallıların «iyi partili» sayılabilmeleri sonucunu doğurur.

Bugün başta TİP ve TKP olmak üzere, aynı platformda yer alan örgüt ve kuruluşların tümü de, özellikle Türkiye'nin bugünkü objektivitesinde, geleceğe böylesi bir hastalıklı malzeme bırakma konumundadırlar. Söz konusu deneyimler, onun için izlenmesi gereken bir nitelik taşımaktadır. Kitlelerin doğal eksikliklerini kapaması gereken örgüt, Türkiye'de kişilerin öznel eksikliklerini kapamanın aracı haline getirilmiştir. Bu deneyimlere bakıp örgüt kavramına küsenleri döndürmek, Türkiye sosyalist hareketinin görevidir.

NESNELLİĞE KATKI

Bilimsel sosyalist çözümleme, bunca olumsuzluğun, kendi anti tezini de içinde taşıdığını peşinen öngörür. Onun için, platforma ilişkin olarak söylenenler, bütünü ile bir olumsuzluğun ya da kötü kaderciliğin göstergeleri sayılmamalıdır. Elbette, her kesimde, gelişme-

ler, olumlu yönelişleri de içinde barındırmaktadır. Örneğin üçlü ya da beşli platformda yer alan sağlıklı unsurlar, «nereye» sorusunu sormaya başlamışlardır. Öte yandan, devrimci demokrat kesimde mücadele edenler, mücadelenin sıcaklığı içinde, uluslararası konuda besledikleri çok anlamsız kimi kuşkuları, daha geri plana itebilmektedirler. Hayat, platformda yer alanlara, mücadele etme zorunluluğunu dayatmakta, kavratmaktadır. Bundan sonrası, «neyle ve nasıl mücadele» sorusunun yanıtlanmasıdır. Ve bu soruya da gereken cevabı verenler çıkacaktır. Gerek örgüt tutuculuğunda, gerekse eylem fetişizminde ipin ucunun kaçırılması, iç tepkilerin daha sağlıklı bir kanalda yürütülebilmesine de olanak tanıyacaktır.

Ve daha da önemlisi, Türkiye'de olup bitenler, Türkiye'deki mücadelenin kendiliğinden biçimde de olsa bugün getirildiği nokta, «demokratikleşme» nin ya da benzerlerinin değil, doğrudan doğruya **sosyalizmin** benimsettirilip kitleye tutturulması için son derecede elverişli koşullar yaratmaktadır. En küçük bir kuşku duymamak gerekir ki, burjuvazinin Fatsa yüzünden kıyameti koparması bir tahrik, bir provokasyon değildir. İleride, sosyalist mücadelenin de ötesinde, sosyalist yönetimin nüvelerini oluşturacak, ilkel de olsa kimi temellerin, demokrat bir özden kaynaklanarak bugünden ortaya çıkması, burjuvazinin korkusunun asıl kaynağıdır. Önemli olan, bu tür gelişmelerden, sosyalizm ve sosyalist mücadele adına yararlanabilmesini bilmektedir.

Sınıf mücadelesinin, belirli ölçülerde bir nesnelliğe sahip olduğunu, bu mücadelenin kesin hatları ile örgütsel isteklere göre biçimlenemeyeceğini kabul ediyorsak, şunu da görürüz: Türkiye'nin bugünkü objektivitesinde, kitaba uygunluğu bir yana, bazı kanallar zorlanmıştır, açılmıştır. Mücadeleyi sürdürmeye kararlı olan her örgüt, her kuruluş ve her insan, kopmamak için bu kanallarda yürümek, bu kanalları açanlarla ilişkiyi şu ya da bu düzeyde sürdürmek zorundadır. Türkiye'de, Fransadaki gibi 1968 öğrenci olaylarından koptuğu halde bir bütün olarak mücadeleden kopmayacak nitelikte güçlü bir parti, kesinlikle yoktur. Onun için, «işçi sınıfı» adına hareket ettiklerini söyleyenler, neyin anarşizm, neyin terörizm neyin «provokasyon» olduğu konusunda eski kalıpları kırıp bir kez daha düşünmek zorundadırlar. Sosyalist hareket, hiçbir örgüte, sonuç getirmeyeceği hesaplanan kendiliğindenliklerden kopma özgürlüğü tanımaz. Bunlardan kopmak, kaçanı bir daha yakalayamamak demektir.

Bunlar, soyut görünebilir. Daha açılması için söylenebilecek olan ise şu: 1917 Devrimi, bilimsel sosyalizmin en büyük tarihsel zaferidir. 1917 Devrimini gerçekleştirenler, pusulalarını hiç kuşkusuz Marksizmden, Marksizmin ödünsüz biçimde savunulmasından almışlardır. Onları, bilimsel çizgiye oturtan, hiç kuşkusuz Marksizmdir. Ama aynı Marksizm, kendi başına, aynı ölçüde «Marksist» olan Plekhanov'u, Martov'u, Aks«lrod'u ve benzerlerini «devrimci» kılamamıştır. Çünkü, Leninizm, «dünyayı değiştirme» buyruğunu Marksizmin özünden aldı ise, dünyayı değiştirme gücünü de Rusya'nın objektivitesinden, pratikte sürdürülen mücadelelerden, onlara yaklaşabilmeyi bilmesinden almıştır. Leninizm, 1790'ların başındaki Fransa'da ve 19. yüzyıl sonlarında Rusya'da başkalarının açtığı ve «kitaba uygun olmayan» kanallara Marksizmi soktuğu için Devrim'e ulaşmıştır.

Türkiye'de de devrime ulaşmanın yolu, buradan geçecektir.

EK BİLGİ : TİPCESİ VE TÜRKÇESİ

Türkiye İşçi Partisi, 1978 yılı baharında bir kampanya başlattı. Bu kampanya, o zamana kadar Parti'nin çeşitli faaliyet alanlarında

önemli görevler alan bir bölüm üyeyi hedef alıyordu. Türkiye İşçi Partisi, açtığı kampanyadan kısa bir süre sonra, hedef aldığı üyeleri Parti'den ihrac etti. Parti'nin İkinci Büyük Kongresi de, baştan sona, Parti'den zaten ihraç edilmiş veya ayrılmış bulunan bu üyelerin karalanması ile geçti. Sonunda, «hizip» olarak adlandırılan, «anti komünist ve anti sovyet» olarak nitelenen bu üyelerin «başarılı bir biçimde tasfiye edildikleri» Büyük Kongre Kararları arasında özellikle vurgulandı.

Aradan iki yılı aşkın zaman geçti. Bunca aradan sonra, yürütülen kampanyanın başarılı olmadığının, bu konudaki Büyük Kongre kararının geçersizliğinin itirafı yine TİP'e düştü. Bu partinin Ankara il örgütünün Temmuz ayı içerisinde yapılan Kongresinde, il yönetim kurulundaki çoğunluğu, ama parti içindeki çeşitli hizip ve gruplardan yalnızca birini oluşturan bir kesim, hazırladığı faaliyet raporunda, iki yıl önceki kampanyanın başarısızlığını itiraf etmek zorunda kaldı. Başka gruplardan olup söz alanlar da bu tesbiti doğruladılar **Sosyalist İktidar** olarak, bu görüşte olanlara bütünüyle katılıyoruz. Söz konusu çirkin kampanyaya ve ardından gelen ihraçlara hedef olanlar bugün, Sosyalist İktidar için mücadelelerini, kavgalarını sürdürüyorlar. Herkes, okuyor, görüyor, izliyor. Türkiye İşçi Partisi'nin ünlü kampanyacıları da Kişisel İktidar için kendi mücadelelerini ve kavgalarını sürdürüyorlar. Yine herkes, okuyor, görüyor, izliyor. Şimdi, kavgada yer alan sayısız taraftan herbiri, ötekini «**Sosyalist İktidar'a** yakın olmakla» suçluyor. **Sosyalist İktidar,** bu kavgaya, politik anlamda, hiçbir ilgi duymuyor. Ancak, bu partide olanları, Türkiye'de parti adına nelerin yapıldığını, insanların nerelere getirildiğini sergilemesi açısından ders alınacak ilginç bir deneyim olarak değerlendiriyor. Şimdi okuyucularımıza, TİP'teki taraflardan birinin, **Sosyalist İktidar**'a ilişkin değerlendirmelerini önce kendi dillerinden, sonra da Türkçesi ile aktaracağız.

İbret alınacak pek çok nokta bulunabileceği kanısındayız:

Tipçesi : «Y. Küçük oportünizmi daha henüz 'filiz' halindeyken, ama partimize anti marksist-leninist bir çizgiyi dayatma girişimlerinin belirgince ortaya çıkmaya başladığı dönemlerde de, hataların zamanında, açık bir eleştiri-özeleştiri ve ikna yöntemiyle düzeltilmesi ve yenilmesi gereğinin kavranamayışı ve bu yönde gereken çalışmaların yapılamayışı, hem Y. Küçük oportünizminin partimize mal olduğu zararların önlenememesi ile, hem de oportünizmin en çıplak biçimi ile kendini teşhir ettiği zamanda bile anti marksist-leninist te-

melleriyle mahkum edilememesiyle sonuçlandı.» (TİP Ankara İl Örgütü 3. Olağan Kongresi Yönetim Kurulu Raporu s: 8)

Türkçesi : Sosyalist-Devrim görüşü, tasfiye edilen hizbin malıdır. Onunla özdeşleşmiştir. Bu görüş, yayınlara, partinin kurulduğu 1975 yılından beri damgasını vurmuştur. Ama o zaman hiçbir işlem yapılmamıştır. Bunda, merkez yöneticileri suçludur. TİP, klasik «ilerleme» anlayışı ile kurulmuşken, buna uygun olmayan Sosyalist Devrim görüşüne en baştan karşı çıkılmalı idi. Hadi bu yapılmadı, en azından bu gruba karşı resmen mücadele açıldığında Sosyalist Devrimi ve benzeri görüşleri en açık biçimde reddetmek gerekirken, bu da yeterince yapılmadı.

Tipçesi : «Y. Küçük tasfiyeci oportünist hizbi Partimizden tasfiye edildikten sonra bile bu hizbin ideolojik-politik tezleriyle Partimizin çizgisi arasındaki kesin ayırım ve karşıtlık Parti kadrolarınca açıklıkla kavranabilmiş değildi.» (aynı rapor s: 8)

Türkçesi : Hizbi partiden ihraç etmekle birlikte, Sosyalist Devrim görüşü, kadrolarımız arasında etkinliğini sürdürdü. Böylece insanları tasfiye edip, belirli bir görüşü, Sosyalist Devrim görüşünü tasfiye edememe durumunda kaldık. Sosyalist Devrimi de reddetse idik, kafa karışıklığı ortadan kalkacak, ak koyun kara koyun belli olacaktı.

Tipçesi : «Y. Küçük Oportünizmini ideolojik-politik temelleriyle mahkum etme ve bunu da kadroları ideolojik-politik bakımdan kazanarak gerçekleştirme zorunluluğunu kavrayamayışımız, ya da güçlü bir eleştiri-özeleştiri anlayışının eksikliği nedeniyle bunun koşullarını yaratamayışımız... Y. Küçük tasfiyeci oportünist hizbinin Partimize karşı başlattığı saldırıyı dar anlamda örgütsel birliğe ve demokratik merkeziyetçiliğe karşı saldırı yönüyle ele almamıza... yürütülen saldırıya bu kez de 'bürokratik merkeziyetçi' bir konumdan karşı koymaya yönelmemizle sonuçlandı... geçen dönemin başında göreve başlayan Yönetim Kurulumuzun bileşimi, aynı zamanda yine geçen dönemde bazı yönetim kurullarının bileşimi böyle bir anlayışı yansıtıyordu.» (aynı rapor s: 9)

Türkçesi : Bu hizbi ve görüşlerini, partimize musallat eden, onların faaliyetlerine göz yuman yöneticiler de suçludur ama özeleştiri mekanizması işlemediği için bunlardan hesap sorulamamaktadır. Sonra, bu hizbe karşı mücadele edilecek diye, hiçbir şeyden anlamayan, kafasız, ama sekter ve adam ihraç eden insanları yöne-

time aldık. Geçtiğimiz dönemin yönetim kurulları, bu yüzden böyle oluşturuldu.

Tipçesi : «Bu durum (il yönetim kurulunun ilk bileşimi kastediliyor S.İ.) hiç kuşkusuz tasfiyeci oportünist hizbe karşı verilen mücadelenin yöneticilik anlayışına ilişkin yanlışlıklardan kaynaklanıyordu. Örgütsel önlemleri esas alma anlayışı ile Kurulumuza katılan iki arkadaşımızın daha başında, belli bir süre sonra kuruldan ayrılmaları açıkça kabullenilmişti.» (aynı rapor s: 46)

Türkçesi : Tasfiyeci oportünist hizbe karşı kurulumuz güçlü görünsün diye, ismi olan, ama kurulda hiçbir işe yaramayacak kişileri «mostralık» adamlar olarak yönetim kuruluna aldık. Keşke böyle yapmasaydık.

Tipçesi : «Y. Küçük tasfiyeci oportünist hizbine karşı sürdürülen mücadele sağlam ideolojik ve politik temellerine oturtulamadı. ... Bütün bunların sonucu ... bu mücadelenin büyük ölçüde örgütsel önlemlerle sınırlı kalması ve dolayısıyla bu oportünizmin hemen hemen yalnızca örgütsel olarak yenilebilmesi oldu.» (aynı rapor s: 7)

Türkçesi : Tekrar ediyoruz: Kendimizi kandırmayalım, biz yalnızca adam attık. İdeolojik alanda hizbe karşı hiç başarı kazanamadık. Bundan ders almak gerekir. Örneğin yönetim kurulunun çoğunluğunu oluşturan ve bu faaliyet raporunu hazırlayan bizleri de yine «sadece örgütsel önlemlerle» atarsanız, bir önceki hizipte olduğu gibi başarı sağlayamazsınız. Onun için bu sefer bizi hemen atmayın, önce ideolojik-politik olarak tartışalım. Olmazsa, ondan sonra atarsınız.

Tipçesi : «Y. Küçük oportünizminin temel tezleri, gerçekte, partimizin ideolojik-politik platformundaki bazı temel eksikliklere, boşluklara ve hatta yanlışlara dayanarak temelleniyordu. Bunlar... Türkiye'de ve orta derecede kapitalist ülkelerde devrim sürecinin özellikleri, tek bir devrim sürecindeki değişik aşamaların karşılıklı ilişkileri ... (vb.) konularındaki eksiklikler, boşluklar ya da yanılgılardı... Y. Küçük tasfiyeci oportünist hizbinin üyeleri Partiye karşı benimsedikleri sızmacı (entrist) anlayışla (bu eksikliklere) sarılmışlardır.» (aynı rapor s: 7-8)

Türkçesi : Yine tekrar ediyoruz: Hala Program diyorsak, hala Sosyalist Devrim diyorsak, bu hizbe karşı kaybederiz. Kaybediyoruz. Çünkü o zaman farkımız kalmaz. Tek Parti Tek Cephe, Sosyalist

Devrim'in reddi için yeterli değildir. Bütünüyle bir kenara atmalıyız bu görüşü. Üstelik, geçmişi anlatmak da o kadar zor değil. Şöyle anlatabiliriz: Biz 1975'de partiyi «ilerleme» ideolojisinin Türkiye şubesi olarak kurduk. Ama sonra baktık ki, bir hizip partiye sızdı ve «Sosyalist Devrim» vb. gibi yanlış tezleri işlemeye başladı. Geriye, bu sızmaya karşı duyarlı olamayan, zamanında önlem alamayan yöneticilerin özeleştirisi kalıyor ki, onu da yapsınlar olsun bitsin.

Kemal KUTU

OTURMA «İZNİ»

Sırı bol hûzmelerin
İlk sesiydi karşı-duran
Yıkıntılardan çıkan
Yüzsüz
Saldırışlara.

Kırıp kabuklarını
«Gelin horon tepelim!»
Derken, tohumlar
Hüznü çözmek içindedir
Değişmenin hırsı da

— Kör ve ıslak bir bulutun kalıntısıdır, hüzün
Puslu gün kavşağında soluklanarak
Çöken yılgınlıklara.
Ağır ağır ve nemli
Küf, koruyan
Yapısını...—

Hüznün oturma izni
Kör ve topal güvercinin
Kanadındadır!

— Sis dağıtan
Sıcak bir esintidir
Uyuşmazlık/içtepki
Eskiyen birşeyler var!—

. . . . .
etten
sudan
ve kandan, kemikleşerek
geleceğin
gizini
açan irade
coşku
tekerleriyle
itecektir perdeyi
görmek için o günün
şeffaf
ışınlarını
. . . . .

— Kırıp kabuklarını
«Gelin horon tepelim!»
Derken, tohumlar.—

Sıcak bir esintidir,
'kavak/yeli/gibi/değil
yeli
kavak boyunda'
Üretmenin sonsuz hazzı
sıcak ve sert
Tuzu emen derinin
Oturma «izni»
İç geçirten
Terin okşayıcısı

Bundan böyle, giderek
Bütün resimleriyle
Günün anaç rahminde
Canbulacaktır.

Kırıp kabuklarını
—Gelin horon tepelim!
Dedi, tohumlar.

Dudakları gül-gülücük
Şimdi
hâlâ
horondalar! . . .

NATO : Sarsılan Sistemin Sarsılan Birliği

1980 yılına girerken gerçekleşen Afganistan olayı dünya politikasının birinci sıradaki önemli işgal etmeyi sürdürüyor. Gerçi artık «Rus'un kellesini bir vuruşla uçuran kasap», «yüzlerce Rus'u öldüren kahraman mücahitler» gibi safsatalara bir son verildi, ama Afganistan olayının önemini en az sosyalistler kadar kavrayan uluslararası burjuvazi propagandasını sürdürüyor. Ancak Afganistan ile ilgili propaganda «somut» olarak bu ülke ile ilgili olmaktan giderek uzaklaşıyor. Propaganda temel olarak Afganistan olayından çıkarılacak dersler üzerinde yoğunlaşıyor. Dünya kapitalist sistemi Afganistan'da büyük ölçüde yitirdiği prestijini başka biçimlerde kurtarmaya çalışıyor. Örneğin ABD'nin rehineleri kurtarama operasyonu buna yönelik bir çaba idi. Ancak, operasyonu bilinmeyen nedenlerden ötürü yüze göze bulaştırınca, ABD'nin prestij toplama çabaları yön değiştirdi. «Barışçıl» yöntemler ile sonuca gidilmeye çalışıldı ve çalışılmaya devam ediliyor. Bu «barışçıl» çabaların başında her türlü uluslararası toplantının yoğun bir anti-sovyet, anti-komünist propaganda forumuna dönüştürülmesi geliyor.

Ancak bu çabaların başarılı olduğunu söylemek, daha doğrusu ABD' nin umduğu ölçüde gerçekleştiğini söylemek oldukça güç. Örneğin ABD' nin Sovyetler Birliği'ne ilişkin önerdiği ekonomik ambargonun başarısızlığı önemli bir örnek olarak sayılabilir. Ayrıca ABD'nin doğrudan katılamadığı ancak Türkiye aracılığı ile İslam Konferansında önerdiği Afganistan'la her türlü ilişkinin kesilmesi görüşü itibar görmedi.

ABD ve Türkiye'nin umdukları başarıyı elde edememeleri doğaldır ki, bu önerileri reddeden diğer burjuva ülkelerin «iyi niyetlerinden» çok ekonomik nedenlere ve iç politikadaki gelişmelere bağlanmalıdır. Afganistan olayı nedeniyle ortaya çıkan duruma yeterli bir cevap veremeyen ABD son olarak yeni bir taktik denedi. ABD uygulamaya çalıştığı taktikle bir taşla birkaç kuş vurmuş olmayı umdu. ABD'nin planı NATO Bakanlar Konseyinin Türkiye'de toplanması ve hem Sovyetler Birliği hem de İran'la komşu olan Türkiye'deki toplantı nedeniyle bir tür «prestij» sağlamaya yönelikti. Türkiye'nin hesabı ise «milletlerarası birliğe en fazla muhtaç olunan şu günlerde» kapitalist sistemin kendini gözden çıkarmadığını kanıtlamak ve dış kredilerin birkaç cent daha arttırılmasını sağ-

lamaktı. Kaba olarak bu biçimde sıralanabilecek bu hesaplar çakışınca ortaya Haziran ayının sonlarında Ankara'da toplanan NATO Bakanlar Konseyi çıktı.

Haziran ayının sonlarında toplanan Bakanlar Konseyinin birinci gündem maddesini Afganistan oluşturuyordu. ABD'nin temel amacı Sovyetler Birliği ile hemsınır olan bir ülkede tüm NATO ülkelerinin arkasında «yekvücut» olduğunu göstermekti. Bu hesabın doğal uzantısı olarak da uluslararası alanda sertleşmeyi dozajını arttırarak sürdürmekti. Bu doğal sonuç ise en çok yakında başkanlık seçimlerinin yapılacağı ABD'deki iç politik hesaplaşmalarda Carter'a yardım edecekti. O sıralarda adaylığı henüz kesinleşmemekle birlikte Cumhuriyetçi Parti'nin adayı olacağına mutlak gözüyle bakılan Reagan'ın en büyük silahı olan «ABD'nin çıkarlarını yeterince savunmama» eleştirisini göğüslemekte Carter'ın biraz «diş göstermesi» gerçekleşecekti. Ancak ABD'nin bu hesabı bir başka iç politika hesabı ve ekonomik nedenlerden ötürü başarısızlığa uğradı.

Bilindiği gibi yakınlarda Fransada başkanlık seçimleri yapılacak. Şu anda Fransa Cumhurbaşkanı olan d'Estaing aynı zamanda «iyi bir de Gaulle'cü». «İyi bir de Gaulle'cülük» ise tarihsel olarak Avrupanın asi çocuğu olmayı gerektiriyor. Bunun en kolay yolu da özellikle seçimlere giderken ABD ile ilişkileri bir miktar «sertleştirmekten» geçiyor. Gerçekten de Fransa bu yılın başından beri ABD'nin özellikle Sovyetler Birliğine ilişkin olarak yaptığı tüm önerilere karşı çıktı. Sovyet yöneticileri ile görüşme yapılacağı zamanlarda tüm Batılı ülkelerin birbirlerini haberdar etme önerisi Fransız yöneticileri tarafından «kaale alınmadı.» Sovyetler Birliği dışişleri bakanı Gromiko ile Fransa dışişleri bakanı Pouncet Viyana'da biraraya geldiler. Daha sonra Polonya'yı ziyaret eden d'Estaing Sovyetler Birliği devlet başkanı Brejnev ile Varşova'da resmi görüşmelerde bulundu. Fransa müttefiklerini daha doğrusu ABD'yi haberdar etmemekle «sertleşme» yolunda önemli bir adım attı. ABD ise önceleri hoşnutsuzluğunu belirtti. Daha sonra Fransa'yı resmen protesto etti. «Sertleşmeden» oldukça hoşnut olduğu belli olan d'Estaing yönetiminin dışişleri bakanı Pouncet, Ankara toplantısında aynı tavrı sürdürdü. Özellikle Afganistan ve Filistin sorunu görüşülürken ABD önerilerine açıktan karşı çıktı.

F. Almanya ise bilindiği gibi sosyalist sistem ile ticaret hacmi en yüksek olan batılı ülkelerin başında geliyor. Ayrıca şu anda hükümette bulunmamasına karşın, eski başbakan Brandt'ın «gelecek nesillere arma-

ğan etmeyi» düşündüğü ve kendini mimarı olarak gördüğü «Ostpolitik» deneyini sürdürmede kararlı olduğu biliniyor. İnsanların kendilerini mimarı olarak gördükleri eserlerin yıkılmasına göz yummalarının oldukça zor olduğu ise tartışma götürmez bir gerçek.

Fransa ile F. Almanya'nın objektivitesi üstüste çakışınca ortaya ABD önerilerine dudak büken bir durum çıktı. Fransa ABD ile her konuda «çatışmayı» göze aldığını ortaya koydu. F. Almanya için önemli olan ise sosyalist sistem ile ve özellikle Sovyetler Birliği'ne ilişkin yaptırımları mütereddit bir biçimde karşılamak ve bunu uygulamaktı. Örneğin İran ile ilgili ABD önerisine yalnızca Fransa ve özel nedenlerden ötürü Türkiye karşı çıkarken F. Almanya ABD ile aynı tavrı aldı. Ama Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelere karşı önlemleri F. Almanya benimsemedi. Özellikle ekonomik ambargoya karşı çıktı. Böylece ABD'nin Sovyetler Birliği'ne hemsınır bir ülkede yapmayı tasarladığı «gövde gösterisi» amacına ulaşamadı. Toplantı sonucunda yayınlanan nihai belgede ABD' nin artık Avrupa'daki egemenliğinin eskisi kadar belirleyici olmadığı diplomatik bir dille açıklanmış oldu.

ABD'nin Sovyetler Birliği'ne ilişkin düşündükleri başarılı olmamakla sınırlı kalmadı. Örneğin İran'daki rehineler konusunda istenilen ölçüde bir başarı sağlanamadı. ABD, F. Almanyanın desteğine karşın Fransa' nın ve Türkiye'nin karşı çıkması sonucunda İran'daki yönetimi açıktan kınayıcı bir niteleme yer almadı.

NATO Bakanlar Konseyi toplantısında ele alınan önemli konulardan birisini de «Silahsızlanma» konusu oluşturdu. NATO toplantısından önce sosyalist ülkelerin yaptığı silahsızlanma çağrısının önemli etki yaptığı gözlendi. Fransa, ABD'nin Avrupa'ya yerleştirmek istediği orta menzilli nükleer başlık taşıyan füzelerin yerleştirilmesine karşı çıktı. Bunda Fransa'nın atom bombasını patlattıktan sonra NATO'nun askeri kanadından çekilmesine benzer bir durum sözkonusu idi. Çünkü Fransa'nın «insancıl bomba» olarak anılan nötron bombasına sahip olduğu açıklanmıştı.

F. Almanya ise nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesinde daha çok idare-i maslahatçı tutum takınıyordu. Füzelerin yerleştirilmesine açıktan karşı çıkmayan F. Almanya, daha çok ertelenmeden yanaydı. Uluslararası politikada ortaya çıkacak yeni durumlara umut bağlayarak, olumlu gelişmelerin sonucunda füzelerin yerleştirilmesinin gereksizleşebileceğini düşünüyordu.

NATO gündemindeki noktalardan birini de Eylül ayında Madrid'de yapılacak olan ve Helsinki'de varılan anlaşmanın «gidişatını» denetleyecek olan ve «follow-up» olarak nitelenen Konferans oluşturuyordu. Afganistan olayından sonra her türlü uluslararası forumu anti-komünist, anti-sovyet politikanın aracı olarak tasarlayan ABD'nin Madrid'den beklediği yalnızca, «insan haklarına saygı duymayan» sosyalist ülkelere karşı izlenecek politikanın benimsetilmesi idi. Ancak. ABD'nin Avrupalı müttefikleri, Afganistan'ın artık «veri» alınması gerektiğini anladıkları için ABD'nin büyük ölçüde iç politika nedeniyle önerdiği bu tür bir sertleşmeye karşı çıktılar. Madrid'de yapılacak olan toplantıda konuşulacakların yalnızca «insan hakları sepeti» ile sınırlı kalmasını yeterli bulmayarak, «silahsızlanma», «karşılıklı güven ve işbirliğini geliştirme» gibi sepetlerin de ağırlıklı olarak tartışılmasını istediler.

İran ve Filistin sorunu, NATO ülkelerini doğrudan ilgilendiren konular olmamakla birlikte Bakanlar Konseyinin üzerinde durduğu konular idi. ABD, İran yönetiminin sert bir dille kınanmasını istedi ve İran'a ekonomik ambargo önerdi. Bu konuda en büyük tepki özellikle Türkiye'den geldi. Müslümanlık ve iyi komşuluk adı altında, petrolün dayatması sonucunda Türkiye, ABD'nin önerilerini yumuşatma konusunda Fransa ile ortak tavır aldı. Özellikle Türkiye'nin teknik kadrolarının, rehineler konusunda gösterdiği manevra yeteneği diplomatik bir başarı olarak yorumlandı. Teknik kadrolar «her gün öldürülen Türk diplomatları karşısında sessiz kalınırken, İran'daki rehineler sorununun abartılmasının Türk kamuoyunun tepkisini çekeceğini» belirterek genel olarak diplomatlara yapılan saldırıların kınanmasını, bu arada da İran'daki ABD'li diplomatların rehin tutulmasının uluslararası teamüllere aykırı olduğunun belirtilmesi gerektiğini açıkladılar. Böylece Nihai belgede ABD'nin önerdiği sert nitelemeler yumuşatılmış oldu. Filistin sorununda ise, NATO Bakanlar Konseyinden hemen önce yapılan ve Venedik Doruğu olarak bilinen sanayileşmiş yedi batılı ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı toplantıda Filistin halkının devlet kurma da dahil olmak üzere tüm yasal haklarının tanınması gerektiği açıklanmıştı. Ancak Ankara toplantısında Filistinlilerin devlet kurma hakkı üzerinde durulmasına karşın nihai belgede bu nokta yer almadı.

NATO toplantısının temel gündem maddeleri konusunda ortaya çıkan görüş ayrılıkları, ABD'nin başta umduğu sonuçların alınmasını engelledi. Gündem maddesi olmamasına karşın, özellikle ikili görüşmelerde üzerinde durulan «Schmidt'in Moskova gezisi» de, ABD'nin başarısız kaldığı noktalardan birini oluşturdu. ABD yetkilileri Schmidt'in Bakanlar Kon-

seyinden hemen sonra yapmayı planladığı Moskova gezisini yapmamasını sağlamak için çok çalışmalarına karşın Schmidt'in Moskova gezisi engellenemedi.

Toplantının Türkiye'de yapılıyor olması doğal olarak Türkiye-Yunanistan ilişkilerine özel bir önem verilmesine yol açtı. Ancak NATO'nun gündeminde resmen yer almayan konu, resmi Bakanlar Konseyinin dışında üzerinde çokca duruldu. Özellikle ABD artık «bu işin bitirilmesi» için ağırlığını koydu. Anlaşılan o ki, ABD bu konuda oldukça başarı kazanmış. Çünkü NATO toplantısından sonra, her yazın vazgeçilmez modası olan «kahpe Yunan» edebiyatı, ilk kez Türkiye kamuoyuna dayatılmadı. Tam tersine hemen her gün karşılıklı heyetler gidip gelerek buzların eritilmesi için çaba gösterdiler. Bu arada THY ve Denizcilik Bankasının uzun bir süredir yapılmayan Yunanistan seferleri başladı. THY Atina'ya uçmaya başlarken, Denizcilik Bankasının «Gemlik» vapuru da Rodos - Marmaris seferlerine başladı. Geçtiğimiz yıllarda, bugün yapılanın onda biri yapılsa, Yunanistan'a neden savaş açılmadığını soracak ölçüde, Yunan düşmanlığı yapan burjuva basını bu kez Rodos'a, misilleme olarak Türkiye'nin yaptığı çiçekli karşılama «jesti»ni boy boy fotoğraflarla Türkiye kamuoyuna sundu. «Hora»yı hatırlayanlar için «Gemlik»in yarattığı durumun barışçıl yorumu, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin düzeltilmesinde yarar gören bazı çevrelerin istekleri doğrultusunda gerçekleşmiş görünmektedir.

Türkiye'nin NATO Bakanlar Konseyindeki Performansı Üzerine

Başta belirttiğimiz gibi Türkiye toplantının Türkiye'de yapılmasından temel olarak «emperyalizm nezdindeki değerini arttırma» amacını kollamaktaydı. Şu sıralar ise fiyatın yada değerin ölçüsü Türkiye'ye yapılacak yardım miktarı ile ölçülüyor. Türkiyenin umduğunun tersine NATO toplantısından somut hiç bir şey çıkmamış, daha doğrusu «müttefikler» yardım konusunda oldukça mütereddit davranmışlar ve NATO' nun temel olarak ekonomik bir örgütlenme olmadığını belirterek, Türkiye'ye yapılacak yardımın normal prosedürü içinde yürütüleceğini belirtmekle yetinmişlerdir.

NATO toplantısının bir diğer ilginç yönü ise «sosyalist ülkelerle iyi geçinmeye eli mahkum» olan Türkiye burjuvazisinin bu alanda yaptığı fevri davranışlar ve ondan geri dönüş çabaları olmuştur. NATO toplantısından önce sosyalist ülkelerle yapılan ticareti kısıtlama yönünde kararlar alan Türkiye, NATO toplantısı biter bitmez, Dışişleri Bakanını önce Bulgaristan'a daha sonra Romanya'ya göndererek durumu düzeltmeye çalışmıştır. Gerçekten de bir çok konuda sosyalist ülkelerle iyi

geçinmek zorunda olan Türkiye'nin NATO toplantısından hemen önce aldığı kısıtlama kararları daha çok günlük ve ucuz bir politikanın uzantısı olarak düşünülmelidir. Yoksa NATO toplantısında sosyalist sisteme en düşman tavrı alan Türkiye'nin çok kısa bir süre sonra bu tavrından geri dönmesi başka türlü açıklanamaz. NATO Toplantısında hedeflenen başarılamayınca Türkiye tekrar çark ederek sosyalist ülkelerle ilişkilerini düzeltmek yolunu tutmuştur. Çok taktiksel bir konu olarak düşünülebilecek «sosyalist ülkelerle ticareti kısıtlama» kararının da yakında yumuşayacağını ve giderek ortadan kalkacağını düşünmek, Türkiye burjuvazisinin yöntemlerini bilenler için bir sürpriz olmayacaktır.

Ayrıca Türkiye'nin İran ve Filistin konusunda takındığı ve «radikal» olarak nitelenebilecek tavrın «din kardeşliğinden» çok petrol sorunu ile ilintili olduğu söylenebilir. Ayrıca FKÖ'nün tüm dünyada ulaştığı saygınlık ister istemez Türkiye burjuvazisini de etkilemektedir. İslam'ı her zaman bir çıkış yolu olarak gören burjuvazi, NATO'nun tek müslüman ülkesi olma sıfatının yüklediği «sorumlulukları» uzun vadeli hesapları açısından yerine getirmek için özel bir taktik saptamıştır. Müslüman ülkelerle ilgili kararlarda, «allah aşkına» bu ülkelerle dayanışma görüntüsü yaratacak taktik, Ankara toplantısında uygulanmıştır. Son bir etki olarak, hükümetle ilgili gensorunun verildiği bir dönemde, hokkabaz MSP'nin kızdırılmaması düşüncesi de önemli olmuştur.

Sonuç olarak NATO Bakanlar Konseyinin Ankara'da yapılan toplantısı, gerek ABD gerek, Türkiye açısından başarısız olmuştur. Anti-komünizm ve anti-sovyetizmin sürdürülmesinde sosyalist sistemin kazandığı saygınlık ve çeşitli Avrupa ülkelerinin özel konumları, ABD'nin anti-sovyet, anti-komünizm histerisini belirli bir sınırda tutabilmiştir. Türkiye ise emperyalizmden umduğu parasal desteği sağlamakta başarısız kalmıştır. Ayrıca bir zamanların koşulsuz lideri ABD'nin değişen dünya ile birlikte kapitalist sistem içindeki üstünlüğü gözle görülür biçimde darbe yemiştir.

Olimpiyatlar ve Sosyalizmin Gücünün Tescili

Son yıllarda yapılan olimpiyatlar sosyalist ülkelerin bu alandaki başarılarının tartışılmaz olduğunu ortaya koyuyordu. İkinci Dünya Savaşından sonra ilk kez olimpiyatlara katılan Sovyetler Birliği'nin kazandığı başarılara daha sonra başta Demokratik Almanya olmak üzere diğer sosyalist ülkeler de katıldılar. İki sistem arasında rekabetin her alanda sürdüğü dünyamızda spor alanında sosyalist ülkelerin elde ettikleri başarılar, kapitalist ülkeleri oldukça rahatsız ediyordu. 250 milyonluk

Sovyetler Birliği'nin başarıları bir ölçüye kadar «nüfusu yüksek, onun için başarılı sporcular çıkması normal» denilerek idare edilebiliyordu. Ama daha sonra ortaya çıkan ve nüfusları pek o kadar fazla olmayan D. Almanya, Bulgaristan, Romanya, ve diğer sosyalist ülkelerin başarıları neye bağlanacaktı. Bunun cevabı olarak da soğuk savaştan miras kalan «kırbaç», «Sibirya» ve «kadınları erkekleştirme» gibi safsatalar düşünüldü ve uygulandı. Ancak tüm propagandaya karşın sosyalist ülkelerin başarılarına atfedilen korkutucu yöntemlerin başarısızlığı özellikle televizyonun yaygınlaşması ile başarısızlığa uğradı. Bunun üzerine kapitalist ülkelerin kafasında ilk kez olarak «olimpiyatların yapılmaması gerektiği» düşüncesi uyandı. Bunun görüntüdeki nedeni de «artan hayat pahalılığı» idi. Yapılan tesisler milyarlara maloluyordu ve yapılan tesislerden istenilen amaçlar sağlanamıyordu. Meksika olimpiyatlarından sonra başlayan olimpiyatların yapılmaması düşüncesi giderek ağırlık kazandı. Ancak özellikle 1980 olimpiyatlarının Moskova'da yapılacak olmasına karar verilmiş olması böyle bir kararın «politik» boyutlarını açığa çıkaracaktı. Bu nedenle kapitalist ülkeler bağırlarına taş basarak, en azından Moskova olimpiyatlarının yapılmasına kadar bu görüşlerini dondurmaya karar verdiler. Tüm bunlara karşın özelikle Moskova'da yapılacak olimpiyatların uygulanmasını sabote etmek için ele geçirilecek fırsatlardan azami ölçüde yararlanılması özellikle ABD'li yöneticilerin kafasında yer etti. Her ne pahasına olursa olsun Moskova Olimpiyadının sabote edilmesi çabaları öncelikle, «tesislerin yetişmesi tehlikede» balonu ile başladı. Ancak bu çabadan alınamayan sonuca 1980 yılına girerken ortaya çıkan Afganistan olayı bahane edildi. Politik anlamda güçlenen sosyalist sistem karşısında eli kolu bağlı olan ABD tepkisini hiç olmazsa olimpiyatları boykot ederek gösterme yolunu izledi. Çok yoğun çabalar sonucu sayısı fazla olmayan bazı ülkeler olimpiyatları boykot ettiklerini açıkladılar. Boykotun tutmaması üzerine, Moskova'da açılış törenlerinde büyük protestolar başarılacağı açıklandı. Ancak yapılan muhteşem açılışa kimse gölge düşüremedi. Fenerbahçe'nin Almanya kampını çok sayıda gazeteci ile izleyeceğini gururla açıklayan bir gazetenin her nasılsa Moskova'ya göndermeyi akıl ettiği gazetecisi bile «sezarın hakkını sezara vermekten» geri duramadı. «İnsan muhayyilesinden çıkabilecek en muhteşem görüntü» olarak nitelenen açılış, ve bir ABD'li gazetecinin deyişi ile «dünyanın 8. harikası olan» tesisler Moskova Olimpiyad'ının başarılarının ilk müjdecisi oldu. İlk müjdeden sonra süren oyunlarda elde edilen ve çoğu olağanüstü olarak nitelenen dünya ve olimpiyat reporları, boykotçu ülkelerin heveslerini kursağında bıraktı. Gerçekten düşük derecelerle ve rekorsuz altın madalyalar, batılı ülkelerin

durumunu güçlendirecekti. Özellikle sosyalist ülkelerin sporcuları bu konuda büyük çaba gösteriyorlar.

Moskova Olimpiyad'ının ortaya çıkardığı bir gerçek artık sosyalist ülkelerin sporun hemen hemen tüm dallarında rakipsiz olduklarını ortaya koyarken çok daha olumlu bir sonucu da sağladı. Bu da politikanın hayatın her alanında, doğal olarak da spor alanlarında da sürdüğünü ve geçerli olduğunu kanıtlamasıydı. Burjuvaziye göre politika yalnızca «politikacıların işidir ve diğer kesimler tarafından seçimlerde oy vermeden oy vermeye kullanılabilecek bir haktır. Değişen dünya ve sosyalist sistemin artan etkinliği burjuvazinin bu temel görüşünün yanlışlığını, kendi eliyle mahkum etmesini sağlamıştır. Eğer politika yalnızca politikacının işiyse, spora neden politika sokulduğu burjuvazi tarafından açıklanamaz. Çünkü spora da politikanın damgasını vurduğu gerçeği benimsenir ve açıklanırsa, politika ile çok daha doğrudan ilgisi olan bazı konularda politika yapmanın neden yasaklanmaya çalışıldığı açıklanamaz.

Bu açılardan ilk kez sosyalist bir ülkede yapılan olimpiyat olma niteliğinin yanısıra Moskova Olimpiyadı dünya kamuoyunun gözünde bir çok gerçeğin ortaya çıkarılmasına yol açmıştır.

DİSK KONGRESİ : ÖNCESİ VE SONRASI

İlhan AKALIN

Haziran ayının son günlerinde toplanan DİSK Genel Kurulu'nun öncesinde ve sonrasında, **birlik**'den çok söz edildi. Her kesim **birlik'** den başka şey anlıyordu, ama **birlik** diyordu. Haftalık GIRGIR dergisi birleşmezlerse, gelecek sefere bunları birbirine çakacağım.» diyen de söylenenleri birleştirircesine koroya katıldı. «Bu sefer de yapışıp tulum giymiş işçi, işçilerin yanında saydığı politik görüş temsilcilerini birbirine yapıştırmak için elindeki fırçayla tutkallıyor. Yapıştırmak istedikleri arasında yer alan Türk-İş, CHP'nin hemen arkasında yer alıyor. CHP'nin önünde ise DİSK var. DİSK'i Abdullah Baştürk ile Ertan Andaç temsil ediyor.

DİSK'in 7'nci Genel Kurulu sonrasında ise değerlendirme çok az. Ya da değerlendirmelerin basına yansıyan bölümü az. Değerlendirmenin ortak noktası, arzu edilen **birlik**'in sağlanamamış olması. Sağlanamamayı vurgulama tonları değişik. Sonuçu ehveni şer sayanlardan şiddetle karşı çıkmaya kadar dalgalanıyor. Bir de aldatıldığını anlayıp «deney kazandık» teranesiyle kendini avutanlar var.

Gözlenebilen bir diğer durum ise, her sendikanın-her politik görüşün, uygulamada bildiğini okumaya devam edeceği. Genel kurul sonrası açıklamalar bunu açıkça gösteriyor.

GENEL AÇMAZ :
DÜZENE YAMA : Oysa DİSK'deki gelişme olağan seyrini sürdürüyor. Bir-iki zorluk rahatlıkla aşılarak. Başka deyişle, DİSK'in 7 nci genel kurul öncesi yönetimi ve yaptıkları genel kurul sonrası oluşan yeni yönetim ve bu yeni yönetimin yapacakları olağan dışı değil. Nitelikleri gereği olağan dışı değil. Bu sonuca varabilmek için bugüne gelişte geçilen yollara, doğru gözle bakabilmek koşuluyla.

1950 li yılların ilk yarısından sonra Demokrat Parti yönetimine yöneltilen en harcı alem eleştiri, devlet olanaklarının kişisel çıkar için birbirleriyle yarışırlardı. Bu harcı alem tesbitler heyecanla izlenir, tepkiye dönüşmeye başlardı.

Günümüzde ise yine harcı alem tesbitler var. Tesbitlerin niteliği birazcık değişti. Değişen nitelik, tesbitlerin harcı alem olmasını önlemiyor. Yolsuzluk tesbitleri bunların başında yer alıyor. 1950 li yıllarda bakan-genel müdür eşleri-çocuklarının resmi arabalarla berbere-okula gittiğini tesbit eden ilerici basın, bugün de bakanların-genel müdürlerin ve bunun gibilerin yaptıkları yolsuzlukları sergiliyorlar. Sergilenmemeli mi? Can alıcı nokta bu sorunun karşılığında. Bu soruya olumsuz karşılık verilemez. Ancak olumlu cevap verdikten sonra, altında yatan mantığın geçersizliğini vurgulamak gerekiyor. Mantık şu: Yolsuzluklar olmazsa bu düzen iyi işler. Ya da, yolsuzluklar açıklanır, yolsuzluk yapanlar cezalarını bulursa yolsuzluklar önlenir. Bu yanlış mantık genel açmaz olarak önümüzde duruyor, yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Bu yanlış mantıkla düzene yama vurulmaya çalışılıyor. Oysa düzen yama tutmaz, düzenin kuralı işler.

İlerici CHP, 1973 yılından bu yana düzene yama uydurmakla meşgul. Meşguliyetini parti dışındaki kuruluşlara da yansıtmakla meşgul. Yamaların nitelikleri değişerek gelişiyor. Gelişme ilerleme anlamında değil. Halk sektöründen Köy-Kent'lere CHP'nin, aracıyı-tefeciyi kaldırarak bolluğu ucuzluğu yaratmayı amaçlaması, belediyelerin TANSA projeleriyle balon gibi söndü. Madenlerin devleştirilmesi şaşaası, ısınamadan bir kış geçirilmesini getirdi. Küçük tasarruf sahipleri yanında sendikalardan sağlanan sermayelerle gerçekleştirilmeye çalışılan halk sektöründen bugün hiç söz edilmiyor. Hayalci köy-kent uygulamaları da bir-iki temel atmadan sonra sözcüklerden silindi. CHP'nin iki yıla yakın iktidar dönemi söylediklerimizi doğruladı ve umut balonunu söndürdü.

Çünkü düzene yama yapılamaz. Düzenin kuralları işler. Düzen dediğimiz sistemdir. Sistem kapitalizmdir. Kapitalizmde her şey kâr, daha çok kâr içindir. Daha çok kâr sağlamak için yolsuzluk yapılacaktır. Yolsuzluğu tesbit edip koltuklarında saklayan bakanlar, dosyalarıyla beraber yolsuzluğu yapanların yanında yerlerini alacaklardır. Daha çok kâr sağlamak için insanlar amansızca öldürülecektir. Öldürenler, öldürülenlerin yakınlarına baş sağlığı dileyecek, acısı paylaştığını açıklayacaktır. Ve bunun gibi.

DİSK, bir başka gözle görülmeye çalışılıyor. Başka gözle görmek isteyenler DİSK'i düzene yama olabilecek işlevlerle görevli kılmaya çalışıyorlar. **Birlik** sözleri, değişik anlamlardaki **birlik** sözleri bunun en somutu.

DİSK'İN DÜNÜ BUGÜNÜ

DİSK, 1967 yılında kuruldu. Kurulduğundan bu yana önemini kaybetmedi. Ama kurulduğundan bu yana sadece bir dönem sınıf sendikacılığının ilkel de olsa uygulayıcısı olabildi. Bu dönem pek uzun da değildir. Ve ne yazık ki gerilerde kalmıştır. On yıl gerilerde. Bugün ikinci kez DİSK genel başkanlığına seçilen Abdullah Baştürk, 1971 yılından bu yana DİSK'in bu niteliğini değiştirmede görev almıştır. Resmen görev almıştır. Resmilik 4'ler raporuyla su yüzüne çıktı. Başka bir deyişle sosyal demokrat sendikal görüş ete-kemiğe bürünmeye 1971 yılında başladı.

DİSK'in ilkel de olsa sınıf sendikacılığını uygulama döneminin bitiş zamanı ile çakışan sosyal demokrat sendikacılığın yeşermesi şöyle özetlenebilir: DİSK, sınıf sendikacılığı ilkelerine dayalı kurulmamıştır. Kuruluş, yaygınlaşan grevler karşısında Türk—iş'in grevci işçilere karşı takındığı düşmanca tavır üzerine oluşturulan Sendikalar arası Dayanışma Komitesi (SADA) çalışmalarına dayanıyor. Kuruluş bildirgesinde belirtilen amaç iddiamızın kanıtı. Hedeflenen, o günkü tutucu—gerici ekonomik—sosyal —politik ilişkilerin anayasa doğrultusunda değiştirilmesi.

DİSK'in sınıf sendikacılığı ilkelerin dayalı kurulmamış olması, DİSK'in kurulduğundan bu yana öneminden hiç bir şeyi eksiltmiyor. İşçilerin DİSK çatısı altında verdikleri yiğitçe mücadeleler, kazandığı önemli hedefler var. Bugün için de önünde mücadele hedefleri var.

Bu parentezden sonra özete devam edelim: Kuruluşundan itibaren DİSK—TİP ilişkisi biliniyor. Pek çok yanlış değerlendirmeye rağmen biliniyor. Yukarıda sözünü ettiğimiz, DİSK'in ilkel de olsa sınıf sendikacılığının uygulandığı kısa dönem TİP'in niteliksel olarak işçi sınıfı partisi olduğu dönem ile başlıyor ve kısa sürüyor. 15—16 haziran kısa dönemin ortasında. Kısa sürmeyi sağlayan, TİP'in kapatılmasını da kapsayan politik gelişmeler, politik gelişmelere neden olan ekonomik gelişmelerdir. Ekonomik gelişmeler, 1968'den itibaren Türkiye kapitalizminin, bağlı olduğu dünya kapitalist sisteminin açmazlarını en hızlı biçimde hissetmeye başlamasıdır. Durgunluk, giderek buhrana dönüşmüştür. Buna dayalı politik gelişmeler burjuvazinin talepleri ve taleplerinin uygulanmasından ibarettir. Sendikalar yasasının değiştirilmek istenmesi, lüks sayılan anayasanın geriye götürülmesinin somutlanması ve benzerleri. İşte bu noktada Türk—iş sendikacılığının ötesinde, tasfiye edilecek DİSK sendikacılığının yerine konulmak üzere sosyal demokrat sendikacılık ete—kemiğe bü-

ründürülmeye çalışılmaktadır. Başrolde sendikacı milletvekili Abdullah Baştürk vardır.

Yukarıda özetlenen çakışma, DİSK'in sınıf sendikacılığı ilkelerini ilkellikten kurtarıp geliştirmesi bir yana, gerileterek ekonomizmin batağına sürüklemiştir. 1975 yılında yapılan 5'nci genel kurul ve sonuçlarıyla ise, adım adım sosyaldemokrat sendikacılığa doğru yol alınmıştır.

Bu aşamadan sonra özeti biraz genişletmek gerekiyor. Bunun için 1975 yılı önemli. 1973 ve 1974 yıllarındaki gelişmeler 1975'i önemli kılıyor.

DİSK, 12 Mart dönemini, çok az fireyle atlatmıştır. Kitlesini önemli ölçüde korumuştur. 1973'den itibaren ise, demokrasinin göreceli avantajında gelişme şansına sahiptir. Şansı CHP'li görünmesine bağlıdır. Şansını kullanmada ise Türk—İş üyesi sendikalar ile bağımsız sendikalarla ilişki gündemdedir. Politik olarak CHP ile çok yakındır.» Bağımsız sendikalardan Sosyal—İş, Petkim—İş, Tekstil, Baysen—Devrimci—Toprak—İş değişik zamanlarda DİSK'e kazanılmıştır.

DİSK, böylece ilk kez İstanbul dışına çıktı. Ankara'da Genel Başkan yardımcısı bulundurdu. Ve DİSK'e yönelişdeki başvurulara cevap vermeye çalıştı. Bu tablo ile DİSK'in «iyi hak alan konfederasyon» imajı bütünleşince işçiler DİSK ve DİSK üyesi sendikaları tercih eder oldular.

1974 yılında kurulan TSİP, önemli ölçüde ses getirmedi. Ama gündeme TİP'in kuruluşu geldiğinde açık saldırı başlatıldı. Bu saldırı 1975 yılında yapılan DİSK 5'nci genel kurulunda en geniş boyutlara ulaştı.

Konumuz gereği bir başka özet daha gerekiyor: 1975'e girerken Türk-İş yönetiminin CHP'ye karşı tutumu. Bu tutum oldukça ilgi çekici. Türk-İş yönetimi, Türk-İş üyesi sendikalarının büyük bir bölümünün yöneticilerinin görüşlerini savunmuyor. Türk-İş üyesi sendikalarının önemli bir bölümünün yöneticileri CHP ile yakın ilişki kurulmasına karşı. Ama Türk-İş yönetimi ile CHP yönetimi ilişkiyi flörte dönüştürebildiler. Olay şu: CHP 1975 yılında seçimlere hazırlanmaktadır. CHP sosyal demokrat parti olma yolunda Alman Sosyal Demokrat Partisi ile alış veriş içindedir. Bu alış verişin içine fiilen Türk-İş'i de sokmak istemektedir. Alman Sendikalar Birliği (DGB), Alman

Sosyal Demokrat Partisinin yanındadır. CHP, Türk-İş ile DGB'nin görüşmelerini sağlamıştır. Kendisinin Alman Sosyal Demokrat Partisi ile görüşmelerine paralel olarak. Ne var ki, 1975 kısmi senato ve milletvekili ara seçimlerinde, Türk-İş hiç bir partiyi desteklememe kararı almıştır. DİSK ise gerekçesini de belirterek CHP'ye desteğini koymuştur.

TÜRK—İŞ CEPHESİ Türk-İş sendikalarının en büyükleri, devlet sektöründe çalışan işçileri bünyesinde toplamıştır. Esasen 1946 dan bu yana var oluş nedeni de budur. Bu durum aynı zamanda DİSK'in avantajı olmuştur. Çünki, DİSK'e üye sendikalar büyük ölçüde özel sektör işyerlerinde örgütlüdür. Ve 1960'lı yıllardaki ekonomik gelişme, özel kesimde çalışan işçilerin direnerek 'daha iyi hak' almalarını sağlayan faktörlerden birisi olmuştur.

Sosyal demokrat sendikacılığın başını çekenler de devlet sektöründe örgütlü sendikalardır. Önce 4'ler, sonra 12'ler diye bilinen Türk-İş içindeki sendikalar, her ne kadar Türk-İş içinde başarılı olamadılarsa da, gelişmeyi tamamen ortadan kaldırmak gündeme getirildi. Ve işe hareketin başını çeken Genel-İş'den başlanıldı.

Genel-İş, işkolları yönetmeliğine göre, belediyelere bağlı işyerlerinde örgütlüdür. Belediyelerin ise değişik işkollarında işyerleri vardır. Değişik işkollarında çalışanların tek sendikada toplanmaları yerine, değişik işkollarında kurulu sendikalarda toplanması iktidarların özlediği durumdu. Buna Türk-İş yönetimi de 'evet' dedi. Ve işkolları yönetmeliği değiştirilerek Genel-İş bölünmeye çalışıldı. Bununla da yetinilmedi ve CHP'den AP'ye transfer eski sendikacı Burhanettin Asutay'a, Genel-İş'i tamamen ortadan kaldırmak için görev verildi. Burhanettin Asutay, genel iş kolunda yeni bir sendika kurdu. Yeni sendika Türk-İş üyesi oldu. Ve belediye işyerlerinde cadı kazanı kaynatılmaya başladı.

Bu oyun mutlu sona varmadı. Yeni kurulan sendika başarılı olamadı. Ayrıca değiştirilen işkolları yönetmeliği de iptal edildi. Mutlu sona varmayan bu oyun, bir başka açıdan mutlu sona ulaştı: Genel-İş sendikası Türk-İş üyeliğinden ayrıldı. Ve Türk-İş'de de sosyal demokrat hareket başsız kaldı.

Konumuz açısından Türk-İş cephesindeki bir başka olaydan daha söz etmek gerekiyor. Türk-İş üyesi Metal-İş federasyonu iki başlı hale gelmişti. Federasyonun genel başkanı AP'li, genel sekreteri ise CHP'li idi. CHP'li genel sekreter Fehmi Işıklar, aynı zamanda CHP'-

nin işçi bürolarında görevliydi.

Metal-İş federasyonu, o günki deyimle **milli tip** sendika olmaya karar verdi. Bu amaçla Türk-Metal-İş sendikası kuruldu. Federasyona bağlı bir takım sendikalar Türk-Metal-İş sendikası üyesi oldular. Federasyona bağlı sendikaların bir bölümü de Fehmi Işıklar'ın kurduğu Çağdaş-Metal-İş sendikasına katıldılar. Bağımsız Çağdaş-Metal-İş sendikası özellikle DİSK üyesi Maden-İş sendikasına karşı zorlu mücadele yürütmeye başladı. Bursa'da otomotif sanayiinde grev uygulamasına başladı. Mücadelesini Maden-İş'e meydan okumaya kadar götürdü. Diğer taraftan ise Türk-İş'den ayrılan Genel-İş ile birlikte yeni konfederasyon çalışmalarına katıldı.

Abdullah Baştürk, yeni bir konfederasyon kurmak için yoğun çaba içine girdi. Tüm ilerici-devrimci çevrelere çağrıda bulundu. Bazı çevreler çağrıya katıldılar. Fehmi Işıklar'ın genel başkanı olduğu Çağdaş-Metal-İş yanında, bir diğer CHP işçi büroları üyesi Mahmut Gündüzbey'in genel başkanı olduğu TİS'de bu çağrıya katıldı. Diğer taraftan DİSK'e katılmak için genel kurul toplamış olan Teknik-İş sendikasına çengel atıldı. Bu sendikanın genel kurulunda gösterilen yoğun çabaya rağmen Teknik-İş az farkla da olsa DİSK'e katılma kararı aldı.

Abdullah Baştürk, yeni konfederasyonu kuramadı. Fehmi Işıklar, Maden-İş karşısında tutunamadı. Ve Çağdaş-Metal-İş sendikası, sonuçta, kendini feshederek Maden-İş'e katıldı. Fehmi Işıklar bu katılmada Maden-İş yürütme kurulu üyeliği aldı. TİS de daha sonra DİSK üyesi oldu.

BİR DÖNEMİN ANATOMİSİ : 1975—1980 Çok yazıldı. Hafızalarda sıcaklığını hala koruyor. Onun için bir kaç cümlelik özet yeterli : 1975 yılında yapılan 5 nci genel kurulda iş başına gelen DİSK yönetimi, sosyalizm görüntüsünde, yönetiminde sosyalistlerin bulunduğu sendikalarla birlikte tabandaki sosyalistleri de temizlemeye başladı. DİSK'in CHP'lileştirilmesi hızlandı.

Ekim 1975'de DİSK'e üye 21 sendika vardı. Ağustos 1977'ye gelindiğinde sendika sayısı 27 ye yükseldi. Bu dönemde 10 sendika DİSK'le üye oldu. (Aster-İş, Banksen, Besin-İş, Dev-Maden-Sen, Genel-İş, Gıda-İş, İlerici-Deri-İş, Teknik-İş, TİS) Buna karşılık Kapfer-Genel-İş, Genel-İş'e; Kimya-İş, Petkim-İş'e katıldı. Sosyal-İş ve Tek-Bank-İş sendikaları ise DİSK üyeliğinden düşürüldü. Bunlardan Sosyal-İş, DİSK üyeliğinden düşmediğinin mücadelesini vererek Eylül 1978 de yanlışlığı düzelttirdi. Ve DİSK üyeliğini sürdürüyor. Tek-Bank-

İş ise, örgütlü olduğu işyerlerinde toplu sözleşme yetkilerini kaybederek yaşamını yitirdi. Bu paragraftaki özeti ayrıntıya indirmek gerekmiyor. Yaygın olarak biliniyor: Hızlandırılan CHP'lileştirme operasyonunun halkaları. Daha sonra yenileri eklenecek.

DİSK'in 6 ncı genel kurulunda Abdullah Baştürk DİSK genel başkanlığını ele geçirdi. Maden-İş ve Bank-Sen ittifakına karşı, tüm sendikaları yanına alarak bu işi gerçekleştirdi. Ve iki yıllık süre içinde, bir önceki tasfiyeci yönetimi tasfiyeye çalıştı. Ne var ki, 7 nci genel kurula tasfiyeye çalıştıklarıyla ittifak kurarak yeni yönetimi oluşturdu. Bu bir çelişki değil. Eklenen operasyonlardan sadece biri.

Ancak 7 nci genel kurula gelinceye kadar başka gelişmeler de oldu. Bu gelişmeleri de özetlemek gerekiyor. Gelişmeler nicelik ve nitelik olarak iki boyutlu. Önce niceliksel gelişmeyi özetliyelim:

Mart 1978 de Oleyis ve Yeraltı-Maden-İş DİSK üyesi oldular. Turizm-İş kendini feshederek Oleyis'e katıldı. Böylece bir önceki DİSK yönetiminin başlattığı Turizm-İş'i tasfiye hareketi Abdullah Baştürk yönetiminde noktalandı. Diğer taraftan Besin-İş, Gıda-İş'e katıldı. Nisan 1978 de Sosyal-İş'in DİSK üyesi olduğu kesinleşme konumuna gelince, varlığına gerek kalmayan Teknik-İş, Bank-Sen'e katıldı. Has-İş, Devrimci-Sağlık-İş adını alarak özellikle Sosyal Sigortalar Kurumu hastahanelerinde örgütlenmesini hızlandırdı. Ve Devrimci-Yapı-İş, Fındık-İş, Limter-İş, Nakliyat-İş, Sine-Sen DİSK üyesi oldular. Devrimci-Toprak-İş sendikası DİSK üyeliğinden düştü.

Niteliksel gelişme ise şöyle. 1975 den başlamak gerekiyor, özetliyerek. Niteliksel gelişme iki yönlü. Bir yönü şöyle: 5 nci genel kurulda iş başına gelenler, aylık DİSK dergisini çıkartmaya başladılar, 16 ncı sayıdan başlayarak. İlk sayıdaki kapak yazısı şöyle: «İşçi sınıfının birliği UDC'in belkemiğidir. Ağustos 1977 ye kadar(38 nci sayı) çıkan derğilerin içeriği, ilk sayıdaki kapak yazısının çerçevesinde. Abdullah Baştürk yönetimi dergi çıkartma işini geçiktiriyor ve 1978 de 39 ncu sayı çıkıyor. Bu sayıdaki kapak yazısı da yeni yönetimin aynası ve şöyle: «İşçi sınıfı kemerleri sıkmak istemiyor.» Ekim 1979 dan bu yana DİSK dergisine rastlamadık. Abdullah Baştürk yönetiminde çıkan dergilerin içeriği de ilk sayılarındaki kapak yazılarına uygun.

Niteliksel gelişmenin diğer yönü daha önemli. DİSK'in 6 ncı genel kurulunda yürütme kurulu üyeliklerine Fehmi Işıklar dışında, Maden-İş/Bank-Sen cephesi karşısında Abdullah Baştürk'le bütünleşen

sendikaların genel başkanları getirildi. Tekstil Genel Başkanı Rıza Güven, Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu, Oleyis Genel Başkanı Mukbil Zırtıloğlu, Devrimci-Toprak-İş genel başkanı Tuncer Kocamanoğlu ve Keramik-İş Genel Başkanı Mustafa Aktolgalı. Mustafa Aktolgalı, bu göreve, TİP MYK üyesi iken TİP'den istifa etmesinden sonra geldi.

7 nci genel kurula gelindiğinde beş yürütme kurulu üyesinden sadece Mustafa Aktolgalı Sendikasının Genel Başkanı. Diğerleri ya seçimleri kaybettiler, ya da genel başkanlığa aday olamadılar. Dört yürütme kurulu üyesinin sendikalarına genel başkanlığı yitirmeleri sendika edebiyatına katkıda bulundu ve «tabansız yöneticileri» teranesi başlatıldı. «Tabansız yöneticiler» DİSK yönetiminden gitmeliydi. Sonuçta ise ikisi gitti, ikisi kaldı. Üstelik, tabanlı sayılan Mustafa Aktolgalı da gidenler arasındaydı. «Tabansız yöneticiler» teranesiyle konunun can alıcı yönü gizlendi.

Sendika lideri, bir eli işçisinin nabzında olan insan demektir. Sendika genel başkanının, sendikasının işleyişi ile ilişkisi kesilirse liderliği yitirir, yitirmesi doğaldır. DİSK'in dört yürütme kurulu üyesinin «tabansız» kalmalarının tek nedeni elbette sendikalarıyla ilişkilerinin zayıflaması değildir. Ama etkenlerden biridir. Sendika genel başkanlığı ile DİSK yürütme kurulu üyeliği birlikte yürütülemez. Mustafa Aktolgalı'yı bir yana bırakalım. Çünki sendikasına egemenliği tartışılır. Ama yargımızla çelişir gibi görünen iki olay var. Birincisi Kemal Türkler, ikincisi Abdullah Baştürk. Kemal Türkler Maden-İş Genel Başkanlığı yanında DİSK başkanlığına da uzun yıllar yürüttü, Abdullah Baştürk de yürütüyor. Bu iki olay yargımızla çelişmiyor. Çünki, Kemal Türkler'in Genel Başkanı olduğu dönemde Maden-İş bizatihi DİSK'dir. Aynı ölçüde olmasa bile, bugün için de Genel-İş bizatihi DİSK'dir.

«Tabansız yöneticiler» edebiyatı ile göz ardı ettirilen, gizlenen ise sendika yönetimlerindeki niteliksel değişikliklerdir. Birkaç örnek: Besin-İş sendikası Gıda-İş'e katılmıştır, Besin-İş'in üye sayısı daha azdır. Ama ilk genel kurulda Gıda-İş'in kendisinden sorulduğu Kemal Nebioğlu'ndan genel başkanlığı Besin-İş'in Genel Başkanı olan Demirhan Tuncay almıştır. Hem de demokratik kurallarla, delege oyunlarıyla değil. Yine sendikanın ismi ile genel başkanının ismi bütünleşmiş olan Tekstil'de genel başkan Rıza Güven genel başkanlığı yitirmiştir. Bunlardan daha ilginci var. DİSK yürütme kurulu üyesi olmadığı için «tabansız yönetici» sıfatını alamadı ve kendinden çok

söz edilmedi: Mehmet Kılınç. Mehmet Kılınç, her şeyi kendinden sorulan Petkim-İş sendikası genel başkanlığını kaybetti.

Bu gelişmeler, işçi sınıfının sendikal mücadelesi açısından olumludur. Bu olumlu gelişmelere başka örnekler de verilebilir. Ve şöyle bir yargıya varılabilir: Bir dönemin klasik sendika yöneticilerinin görevleri bitmiştir. O yöneticilerin, sınıf sendikacılığı ilkeleriyle sendikal mücadeleyi yürütmelerine capları gereği imkan yoktur. Bu sendikacılar cevaplarıyla-günahlarıyla tarihe karışacaklardır. Bu gelişme işçi sınıfı için umut vericidir. Umut verici yeni gelişmeler beklenmektedir. Beklentiler boşa çıkmayacaktır.

PARTİ KURMA OYUNLARI Bir dönemin anatomisini tamamlayabilmek için bir görünümü açıklığa çıkartmak gerekiyor. Bu, işçi sınıfının partisi anlayışı. Kimilerine göre işçi sınıfının partisi vardır. Sorun sadece legalize sorunudur. Bunun halli için 141-142 kaldırılmalıdır. Bu olmadan hiç bir şey halledilemez. Kimilerine göre işçi sınıfının partileri vardır. Sorun, tek parti-tek cephedir. Bunun sağlanması için mücadele verilmelidir. Kimilerine göre, işçi sınıfının partisi yoktur. Esasen, işçi sınıfının partisi güncel sorun değildir. Zira bu sorun mücadele içinde görülür.

Bu üç görüşe de katılmadığımız belirterek konumuza devam etmek istiyoruz. Niçin katılmadığımız, bu yazının kapsamı içine girmiyor.

Bir başka kimileri, işçi sınıfı partisini ısrarla, işçilerin bizatihi kuracağı parti görüşüne indirgemiye çalışıyor. Ve gündeme işçilerin parti kurmasını getiriyor. İlk gündeme getirilişi 1960 lı yıllarda oldu. Meşhur «çalışanlar» partisi. Aynı konu 1973 seçimlerinden önce Türk-İş tarafından yeniden gündeme getirildi. DİSK de buna katıldı ve 1977 genel secimlerinden önce parti kurulması toplantıları yaptı. Gönüllerinde CHP aslanının yattığı bilinenler tarafından parti kurma çalışmalarının gündeme getirilişinin iki yönü var. Birinci yön CHP ile ilgili. CHP bir süredir, kontenjandan sendikacıları listelerde seçilecek yerlere getirmiyor. 1977 de bunun tek istisnası Türk-İş üyesi Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan oldu. Abdullah Baştürk'ün bugünkü CHP içinde milletvekilliği için hiç şansı yok. Abdullah Baştürk bunu biliyor ve talip olmuyor. 1977 seçimlerinde Mehmet Kılınç İzmir'den ön seçimlere girdi ve kaybetti. Mahmut Gündüzbey, Malatya'dan ön seçimlere girdi, listede seçilebilir sıraya yerleşemedi.

Seçimler öncesi parti kurma çalışmalarının gündeme getirilmesinin ikinci yönü ise kitlelere yönelik. Çaresiz kalınarak CHP'ye oy verme çağrısının gerekçesinin hazırlanması. Çünki işçi sınıfından, işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesinden söz edenler, bir gerekçe bulmadan, ya da çaresiz kalmadan burjuva partilerinden biri sayılan CHP'ye oy verilmesini isteyemezler.

DİSK, bir başka gözle görülmeye bir süre daha devam edilecek. DİSK, düzene yama olabilecek işlevlerle bir süre daha görevli kılınacak. **Birlik** sözleri, değişik anlamlardaki **birlik** sözleri bir süre daha devam edecek. DİSK'in CHP'lileştirilmesi işlemleri ise bitirilemeyecek.

DİSK VE YÖNETİM SORUNU DİSK genel merkezi Ankara'ya taşınıyor. DİSK genel merkezinin Ankaraya taşınması 1974 lerde gündeme getirilmişti. Gündeme getirilmişti. Gündeme getirenler, DİSK'e yeni katılan sendikalardı. Önemli gerekçeleri vardı. Bugün DİSK merkezinin Ankara'ya getiriliş gerekçeleri, 1974 de ileri sürülen önemli gerekçelere dayanmıyor olmalı. DİSK merkezinin Istanbul'da bulunması, DİSK'in Istanbul çevresinde örgütlü olmasındandı. Ya da DİSK'in bizatihi Maden-İş olmasındandı. Maden-İş'in genel başkanlığının Istanbul'da olması doğrudur.

Şimdi DİSK, aşağı yukarı bizatihi Genel-İş'dir. Genel İş'in merkezi Ankara'dadır. Üstelik Genel-İş genel başkanı Abdullah Baştürk DİSK genel başkanı, Genel-İş genel sekreteri Ertan Andac, DİSK yürütme kurulu üyesidir. Her ikisinin de «tabansız yönetici» olma tehlikesi vardır. Bu tehlike önlenmelidir. Bu tehlike DİSK merkeziyle Genel-İş merkezinin aynı yerde olmasıyla önlenebilir.

Sendikalarda ve konfederasyonlarda iki önemli organ var. Birisi Yürütme Kurulu, diğeri yönetim kurulu, Türk-İş, Yürütme Kurulu yerine İcra Kurulu sözcüğünü kullanıyor. Birinci organ işlerin yürütümüyle ilgili. Karar alma yetkisi daha çok yürütmeye ilişkin. Bu organda görev alanların işleri çok yoğun. Yoğun işlerini ancak tam gün ve sürekli çalışmakla yerine getirebilirler. Bu nedenle başka görevler üstlenmemeleri gerekir. Genel olarak uygulamada bunun aksinin savunulması ve «tabansız yöneticiler» edebiyatının çıkartılması, gelecek endişesinden kaynaklanıyor. Gelecek endişesi yeniden seçilememe. Bunun için tabanını yitirmemesi gerekiyor. Bunun için sendikasıyla ilişkisinin kesilmemesi gerekiyor. Bu gereklilik ister istemez, konfederasyondaki görevlerin yerine getirilmesini aksatıyor.

1974 yılında DİSK merkezinin Ankara'ya taşınması önerilirken, bir diğer öneri de DİSK yürütme kurulu üyelerinin sendikalarındaki görevlerinden ayrılmalarıydı ve sendikalarından izinli sayılmalarıydı. Bu gerçekçi önerinin bugün bile gerçekleştirilmemiş olması olağan dışı değil. Önemli şeylerin değişmemiş olmasını gösteriyor sadece.

Nitekim, 7 nci genel kurulda organlarda görev alma paylaşımı, işlerin sağlıklı yürütümü yerine, politik görüş sahiplerinin kurullarda temsil edilmesine dönüşüyor. İkinci önemli organ olan Yönetim kurulu için temsil edilmenin bir anlamı elbette vardır. Çünki yönetim kurulları hem karar alırlar, hem de yürütme kurulunu denetlerler. Bu açıdan devrimci demokrat iki sendika yöneticisinin seçildikleri yönetim kurulu üyeliğinden istifalarını anlamak çok güç.

Sonuç olarak yürütme ve yönetim kurulu yapısı ve işleyişi yanlışlığının sürüp gideceği söylenebilir. Yanlışlık sürüp gittikçe özellikle yürütme kurulunun görevlerini tam anlamıyla yerine getirmesi de beklenemeyecektir. Yürütme kurulu görevleri, politik görüş koalisyonlarının karşılıklı tavizleriyle üstünkörü yerine getirilmiş olacaktır.

ERKEN GENEL KURUL AMACINA ULAŞTI MI?

DİSK 7 nci Genel Kurulu «erken» yapıldı. Erken genel kurulun gerekçesi, yönetimdeki bunalım mıydı? Yoksa DİSK organ kararlarına sendikaların uymaması mıydı? Ya da başka nedenler miydi? Bu soruların karşılığı bugün için önemli değil. Önemli olan DİSK genel kurulunun sonuçlarıdır. DİSK genel kurulunun sonuçları, DİSK'in sosyal demokratlaştırılması açısından olumludur. Ya da doğaldır. Çünki, yönetime ,görünüşte söyledikleri farklı da olsa, özde CHP yanlısı iki ayrı görüş sahipleri birlikte gelmiştir. Yönetimden, DİSK anlayışına göıe Yürütme Kurulu'nu kasdettiğimizi belirtmek gerekiyor. Yönetim Kurulu'na gelince, uygulamada DİSK'in bu kurula önem vermediği görülüyor. Önem vermemeye devrimci demokratların da katılmış olmalarına inanmak istemiyoruz. Daha önce de söylediğimiz gibi iki devrimci demokrat sendika liderinin seçildikleri yönetim kurulu üyeliklerinden istifalarını bu nedenle anlayamıyoruz.

Özetle DİSK genel kurulu sonucundan memnunlar var, gayrimemnunlar var. Memnun olanlar, yönetimde kalanlarla yönetime ortak olanlar. Gayrimemnunlar ise kıl payı yönetimi kaybedenlerle genel kurulu terkedenler. Kıl yapı yönetimi kaybedenler, genel kurulun görevlerini yerine getiremeden bittiğinden yakınıyorlar. Görevi ye-

rine getirememeyi de «karar tasarılarının ve önerilerin» çıkartılamayışına ve bu görevin yönetim kuruluna verilmesine indirgiyorlar. (Adımlar sayı 1) «Somut koşullar göz önünde tutulursa DİSK yürütmesi, bir ortaklığın 'belli başlı politik eğilimlerin omuz omuza birlikte çalışacağı' bir ortaklığın ifadesi olmak durumundaydı» diyerek ortaklıkta yer alamamanın üzüntüsünü belirtiyorlar. Kıl payı yönetime katılmayı kaybedenler, yönetime ortak olan yandaşı kesimi de «teslimiyetçilik» olarak tanımlıyorlar. Bu açıdan sorun nedir? Abdullah Baştürk yönetimine bir kişi sokan politik görüş sahipleri teslimiyetçi mi? Ya da Abdullah Baştürk yönetimine bir kişini sokamayan politik görüş ayak oyununa mı geldi? Bu açıdan sorun karmaşık değil. Politik yaşantıda üç siyasi görüşün birlikte altına imzalarını atmadıkları hiç bir konu kalmadı. Hangi görüş diğerine yaklaştı sorusunun karşılığı bu yazının konusu değil. Birlikte altına imza koyamayacakları hiç bir konu kalmamasına karşın, DİSK genel kurulunda, varmış gibi gösterilen ayrılık nedir? Bu sorunun yanıtı iki boyutlu. Birinci boyut iki siyasal görüş sahipleri arasında. Burada gözlenen çekişme tamamen kişisel düzeyde. Sen-ben kavgası. Giderek sendikal boyutta liderlik meselesi. İkinci boyut Abdullah Baştürk ile ilgili. Bir kere Abdullah Baştürk yürütme kurulunda sivrilmiş kişiler istemiyor. İkinci olarak Abdullah Baştürk sayıca daha kalabalık görünen, delege sayısı daha çok olan tarafı tercih eder. Ve etti. Sonuçta kazanan Abdullah Baştürk ve sosyal demokrat sendikacılık oldu.

İ. Hakkı TİMUR

UZUN YILLAR ÖNCE BANDIRMA'DA

— bugünün büyüklerine —

Tepedeki beyaz yapı, yani 17 Eylül İlkokulu,
sen, sınıfın afacanı, çilli kız, sen, komşu kızı Ayşe...
Mazot kokulu sınıf, karatahta, dersimiz hayat bilgisi,
siyah beyaz motiflerce, ince, alımlı, yalın
hâlâ kekik mi kokuyor yamaçtaki esinti?

Bir resim yapmıştım, dağları yeşil, çimenleri kırmızı
bir çoban vardı gönlünce: Boynu ip gibi, karnı küp gibi
dağı yutacak karınca, fil kadar kelebek
hâlâ dağlara mı bakıyor kırk ayaklı kuzu?..

Ağustos, 1972 — Ş. Karaağaç

SİYAH — BEYAZ

Kederde ve umutta
yoruluyor insanoğlu
ekmekten söz ediyor türküler
ve aydınlık bir dünya düşüyle
garip ve yoksul
yağmurlar yağıyor KENT'e...

Aralık, 1972 — İstanbul

İRAN : Devrim Süreci ve Ulusal Sorun

M. H. YAHYAİ

İran toprakları üzerinde yaşayan bir takım küçük etnik grupları bir yana bırakırsak, üç büyük ulusal topluluk, yani Farslar, Azeriler ve Kürtler, ülkenin 37 milyonu aşkın nüfusunu oluşturmaktadırlar. Ülkenin nüfusunun yarıdan çoğu Fars olmadığı halde, öteki uluslar, yıllarca Fars şovenizminin acılarını, Şah diktatörlüğü ile birlikte yaşamışlardır.

Genel olarak alındığında, baskılar, ırkları hedef alan baskılar, tarihin çeşitli dönemlerinde görülmektedir. Ancak, ulusal baskının asıl gelişkin ve çok yönlü biçimi, kapitalizmin gelişmesinin bir sonucudur. İran'da da, feodalizmin çöküşü, kapitalist üretim biçiminin daha köklü yerleşmesi ile birlikte, ulusal baskının boyutları 'sivrilmiştir). Pek çok yerde örneği görülen bu genel olgu, İran'ın özelinde belirli boyutları ile özgürlükler göstermektedir. Yine de, İran'ın yaşadığı burjuvalaşma sürecinin geneldeki boyutlarına kısaca değinmekte yarar bulunuyor.

Emperyalist-Kapitalist Sömürü ve Halklar

Başka birçok ülkede olduğu gibi, İran'da da, feodalizmin çöküp kapitalist ilişkilerin güçlenmesi ve yerleşmesi, kapitalizmin emperyalizm aşamasına rastlamıştır. Bir başka deyişle, burjuva devrimi, burjuva devrimler döneminde değil, sosyalist devrimler döneminde, «kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında» yer almıştır. Bu nedenle, İran kapitalizmi de, bir yandan kapitalist mantık çerçevesinde İran feodalizminin temellerini yıkarken, aynı anda, işçi sınıfı hareketine, sosyalist harekete karşı cephe almıştır..

Bir diğer nokta da, İran kapitalizminin, doğup gelişirken, hiçbir bağımsızlık dönemi yaşamaması, başından itibaren işbirlikçi, komprador, bağımlı kapitalizm niteliğine bürünmesidir. Elbette, kapitalizmin bu yönü, bağımlılığın böylesine damga vuruşu, İran'ın politik yönelimini de belirlemiştir. Emperyalizmin ülkeye daha derinden nüfuzunu kolaylaştırmak için elinden geleni yapan «ulusal» burjuvazi, böylece İran'ın politik plandaki bağımlılığının da temelini oluşturmuştur.

İran kapitalizminin gelişimine özgü bu yanlar, sonuç olarak, ülkedeki ulusal baskı ve zulmün boyutlarını da doğrudan doğruya belirlemiştir.

Başka şekilde söylersek, İran burjuvazisinin emperyalizme ekonomik ve politik bağımlılığı arttıkça, ulusal baskı ve zulmün boyutları da, aynı doğrultuda.

Düşman kampında ortaya çıkan bu bütünlük, doğal olarak, işçi sınıfı hareketinin görevleri ve sorumlulukları açısından da bir bütünlüğü beraberinde getirmiştir. Emperyalizme, yerli burjuvaziye karşı işçi sınıfı hareketinin verdiği mücadele, aynı anda, ulusal baskıyı ve şovenizmi de mutlaka hedef olarak alması gerekiyordu. Her yerde, emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele, aynı anda, ulusal baskı ve zülme karşı mücadele ile içiçe geçmiş, içiçe yürütülmüştür.

Ne var ki, bu gerçeğin, ulusal baskı altındaki halkların sözcülüğünü ve önderliğini üstlenenler tarafından her zaman, yeterince görüldüğünü söylemek mümkün değildir. Yine birçok ülkede örneği görüldüğü gibi, ulusal baskıya karşı mücadele edenler, mücadele hedeflerini, geneldeki anti emperyalist-anti kapitalist mücadeleden soyutlayabilmekte, mücadelenin bütünlüğünü gözlerden kaçırmaktadırlar. Görülemeyen basit gerçek şudur: Ulusal baskının kaynağı olan toplumsal nedenlerin üzerine, bunların kaynağına yürünmedikçe, bu alanda ciddi haklar elde etmek bile mümkün değildir.

Mücadelenin Geçmişi

Azerbeycan, Belücestan, Türkmen sehra ve Kuzestan eyaletlerinde sürüp giden ve arasıra ciddi sürtüşmelere de neden olabilen ulusal kaynaklı sorunlar yanında, aynı sorun, Kürdistan bölgesinde silahlı çatışmaya dönüşmüştür ve bunun sonucunda bölge tam bir savaş alanı görünümü almıştır. Bu konunun açıklığa kavuşabilmesi için, kısaca da olsa Kürdistan sorununun tarihçesine göz atmakta yarar vardır.

19. yüzyılın sonlarında, Osmanlı İmparatorluğunun karşı karşıya bulunduğu bitmez tükenmez çelişkilerden de yararlanarak, ulusal canlanma dönemine girenlerin arasında Kürtler de bulunmaktadır. Hac Kadir Kuaii, örneğin, böyle bir canlanmanın ozanlarından biridir. Daha sonra, yıkılan Osmanlı İmparatorluğunun üzerine oturmak isteyen İngiltere'nin bölgedeki etkinliği de Kürt harkeetini yıldıramamıştır. İngiliz etkinliğine karşı bölgedeki mücadelenin başını çekenlerin arasında Şeyh Mahmut da bulunmaktadır.

Şeyh Mahmut, büyük mülk sahibi bir aileden gelmekteydi. Ancak başını çektiği hareket, genel olarak halkçı bir yapıya sahipti ve dünyada cereyan eden köklü değişikliklerden, belirli düzeylerde esinlendiği de kuşkusuzdu. Hatta, bu hareketin liderliği, bir iki kez Lenin'le yazışarak

İngilizlere karşı yardım isteyecek kadar, Devrim'e sempati ile bakmaktaydı. Daha ötesi, bu mektuplarda, Sovyetler benzeri bir örgütlenmenin, mücadele verilen alanlarda hayata geçirilmesinden bile söz edilmektedir.(1)

Şeyh Mahmut'un önderliğindeki hareket, merkez olan Erivan dışında belirli bölgelerde ciddi düzeyde etkinlik sağlamıştır. Bu etkinlik, İngilizlere karşı ve onlara karşı verilen mücadele ile sağlanmıştır. Hareketin giderek gelişmesi, dünya kamuoyunun da etkilenmesine yol açmıştır. Bu çerçevede «Bağımsız Kürdistan» sorunu Milletler Camiasına getirilmiş, İngiltere'nin muhalefetine karşın, ileri adımlar atılabilmiştir.

Bütün bu ileri (adımlara) rağmen, Kürt hareketinin örgütlenme alanında ciddi bir düzeye ulaşamaması, yine örgütlenme alanındaki yetersizlikler ve gevşeklikler, hareketin daha ileri boyutlara ulaşmasını engelledi. Giderek, önderin kendisinin de yaralanıp esir düşmesi, gleişimi olumsuz yönde etkiledi. Bütün bunlara karşın, hareket, İran Kürtleri üzerinde derinden etkide bulunmuştur.

Daha sonra İran'da, Rıza Şah (Han) döneminde, «feodalizme karşı mücadele» gerekçesi altında, Kürtlere yönelik baskı ve zulüm olağanüstü boyutlara ulaştırıldı. Bu yolda, Kürtçe konuşmanın ve ulusal giysilerden yararlanmanın yasaklanması kadar ileri boyutlara gidildi. Şah'lar döneminin bu baskıları, elbette karşı direnişin de canlanmasına yol açtı. Bu dönemlerden başlayarak, kürtlerin ulusal direniş çekirdekleri kurmaya başladıklarını görüyoruz.

İngilizlerin has yöneticisi olup aynı zamanda 1933'ten sonra Hitler Almanya'sının da desteğini kazanan Şah'ın daha sonra sürülmesi ile birlikte, o güne kadar tutuklu bulunan bazı Kürt aşiret reisleri eyleme geçmeye başladılar. Ancak bunlardan bir kesimi, doğrudan doğruya İngiliz emperyalizminin maşaları durumunda idiler. İlerici nitelikli aydın Kürt gençliği, köylere dek yayılarak kitleleri aydınlatıp örgütlemeye çalışırken, İngilizlerin has adamı Heme Raşit Han, merkezi hükümete karşı yöneltiği saldırılara giderek yağmacı bir karakter veriyordu. Bu tür eğilimler, Kürt ulusunun çıkarlarına, elbette çok zarar veriyordu.

Buna karşılık, Kürt aydınlarının öncülüğündeki canlanmanın merkezi, müttefikler tarafından «tarafsız bölge» olarak ilan edilen Mahabat idi. Gazi Muhamet'in bu bölgeye, Mahabat'a yerleşmesi ile, belli bir cephe oluşturuldu. Bu cephe, hem faşizme karşı mücadele edecek hem de kimi yağmacı ve çapulcu eğilimlere karşı cephe alacaktı. Bu çabalar etkili

oldu ve sonucunda tüm Mahabat bölgesi, Gazi Muhamet'in denetimi altına girdi.

Tanıdık Düşmanlar

Mahabat'da, Aralık 1941'de yapılan bir büyük Kongre'de alınan kararlarla, Kürdistan bölgesinin yaşayanları ile birlikte platformu çizilmiş oluyordu. Bu kararlardan en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz :

1. Kürt halkı, Sovyetler Birliği'ni kendisine dost bilerek Faşizme karşı yürütülen mücadelede onun yanında olacaktır;

2. Aşiretler, aralarındaki yüzeysel sorunları çözerek birlikte hareket edecekler ve bir «güç birliği» oluşturacaklardır;

3. Toplantıya katılanlar, çeşitli yağmacılık olaylarına karşı çıkacak, Kürt halkının mutluluğu için ellerinden geleni yapacaklardır;

4. Toplantıya katılan gruplar, birbirleri ile görüşmeden, kendi başlarına merkezi hükümet ile temasa geçmeyeceklerdir.(2)

Bu toplantı sonucunda belirli kararların alınması, başıboşluğun sona erdirilmesi için somut adımların atılması sonucunda gerici Kürt bağları ve feodaller, ya Irak'a ya da merkezi hükümetin yanına, Tahran'a kaçmak zorunda kaldılar.

Mayıs 1942'de «Kumele» partisinin ilk kongresi yapıldı. Bunu izleyen ilk ay içerisinde, örgütün yayın organı olarak «Venişman«'ın (Ülke) ilk sayısı, Kürtçe yayınlandı. Gazi Muhamet'in kişisel yetenek ve becerisi ile gelişen Kumele Partisi, Kürt halkından önemli bir destek gördü ve giderek büyüdü. Ancak partide, olumlu unsurlarla olumsuz unsurlar, yine bir arada bulunuyordu. Faşizme ve diktatörlüğe karşı çıkış; feodallerin, aşiret reislerinin elinden kurtarılmış bulunması, Kumele'deki ileri ve olumlu özelliklerdi. Ancak, partinin zaman zaman «Büyük Kürdistan» hedefi ile, İran'daki diğer ilerici güçlerden bu arada Tudeh'ten ayrı düşmesi, olumsuzlukların başta geleni idi. Yönetim tekelleri kırılmış olmakla birlikte, feodaller de parti içinde, yoksul köylülerle birlikte yer almaya devam ediyorlardı. Bu partinin birliğinin sarsılmasındaki başlıca etkenlerden biri idi. Bu çelişkilerin zamanla ileri boyutlara ulaşması sonucunda, ortaya yeni bir durum ve yeni bir parti çıkıyordu. 1945 yılında, Kumele içinden bir grubun ayrılması ile Kürdistan Demokratik Partisi kuruldu. Yeni kurulan bu partinin sloganı, demokratik ve bağımsız bir İran içinde Kürtlere özerklik tanınması idi. Bu yeni konumu ile KDP, ülkedeki öteki ilerici güçlerin de, bu arada Tudeh'in de kesin desteğini sağlamış oluyordu.

İran'da 1944'de başlayan ulusal demokratik hareketler sonucunda güç durumda kalan yönetim, 14 maddelik bir anlaşmayı kabul etmek zorunda kaldı. Merkezi devlet, Azerbaycan ve Kürdistan'da kurulan hükümetleri resmen tanıdığını ilan etti. Ayrıca, yakın gelecekte ülkenin «demokratikleştirileceği» sözü de açıkça ilan ediliyordu.

Bu gelişmeler, hiç kuşkusuz ABD ve İngiliz emperyalizminin hoşuna gitmiyordu. Onlar için İran, mutlaka, SSCB'ye karşı güvenilir bir saldırı üssü olarak kalmalı idi. İran'ın bu «güvenilir» durumunu sarsacak başlıca tehlikeler olarak görülen, «çıbanbaşları» olarak nitelenen İran Kürdistanı ile Azerbaycan'da da «sükûnet» sağlanmalı idi. Daha ötesi, kendi başına olmanın dışında, bu bölgelerdeki demokrat hareket, bizzat İran'daki merkezi yönetim için de bir tehdit unsuru oluşturuyordu. Bu nokta emperyalizm için o kadar açıktı ki, dönemin ABD büyükelçisi Georg Allen, İran yöneticilerine şu açıklamada bulunabiliyordu: «Eğer Kürdistan ve Azerbaycan hareketlerini bastıramazsanız, ABD kendi bayrağını İran'dan kaldıracaktır.(3)

KDP'nin Mücadelesi

Egemen güçlerin ve onların başındaki Şah'ın bu tür «uyarılar» karşısındaki tavrını kestirebilmek güç değildir. Böylelikle, İran gericiliği, 1946 yılında, Şah'ın önderliğinde Kürdistan ve Azerbaycan halklarına karşı toplu bir saldırıya geçti. Saldırıya uğrayanlardan Kürt halkı ve KDP, yüzlerce şehit verdi. Partinin yöneticilerinden Gazi Muhamet, Seder Gazi, Seyf Gazi, emperyalizm destekli gericiliğin bu saldırısında şehit düştüler. Emperyalizmin saldırısı ilk planda başarı kazanıyordu.

1945 yılında KDP'nin önderliğinde gerçekleşen özerk devlet, saldırıya uğrayıncaya kadar, önemli adımlar attı. Ömrü bir yıl sürmüştü, ama bu arada bölgede önemli gelişmeler cereyan etmişti. Bölgenin tümünde, eğitim Kürtçe olarak yapıldı. Bunun yanısıra, Kürt kültürünün gelişmesi amacıyla aylık «Havar Niştman», haftalık «Grogal», «Avat» dergileri yayına başladılar.

Ancak, gericiliğin geçici başarısına karşın, mücadele süreci içerisinde KDP, Kürt halkı ile özdeşleşti. Geçmişin mücadelelerinden aldığı derslerle, KDP bugün, kendi halkının mutluluk ve özgürlüğünü, İran halkının mutluluk ve özgürlüğü ile birlikte ele almaktadır. Artık, mücadele omuz omuza emperyalizme karşı verilecektir.

İran'da ilerici hareket, Şah'ın tarihin derinliklerine gömülmesini tamamladıktan sonra, ileri görevlerin hazırlığı içindedir. Bugünün İran'ında güncel görevlerin arasında, ekonomiden, kültüre, siyasetten

günlük yaşama kadar tüm alanda, emperyalizmin etkinliğine son vermektir. Tabii, bu arada ulusal sorunun çözümü yolunda atılacak ciddi adımlar da, İran'daki devrimci hareketin başarısını genelde belirleyecek en önemli etkenler arasındadır.

Şah'ın devrilmesi ile içine girilen süreçte, İran Kürdistan'ında üç ayrı güç odağı oluşmuştur. Bunların birincisi, öteden beri mücadelesini yürüten KDP'dir. Hareketin lideri Abdülrahman'dır.

Şeyh Ezeddin Hüseyni, siyasal gücün yanısıra, önemli bir dinsel etkiye de sahiptir. İran'daki değişimlerin ilk aylarında KDP ile birlikte hareket eden Hüseyni hareketi, şimdi ondan ayrılmış ve kendine özgü bir siyasal platform oluşturmuştur. «Komünizmle müslümanlığın çelişmediğini» söyleyen Şeyh, Kürdistan'ın özerkliğini savunmaktadır. Burjuvazinin sekiz aylık Bazergan döneminde, şeyh'e karşı yürütülen geniş çaplı propagandaya karşın halk üzerindeki etkisi azalmamıştır. Ancak özellikle son zamanlarda, güdülen politikanın giderek belirsizleştiği de bir gerçektir.

Kümele Partisi'ne gelince. Bu parti, devrimden hemen sonra «mevcudiyetini» ilan etmiş, bunun üzerine Maocu unsurlar da hemen partinin içine sızmışlardır. Kümele partisi, bugün de, mevcut yönetime karşı savaş halindedir. İlginç olan nokta, Kümele partisinin faaliyetlerini nhep «komünistlere» mal edilmeye çalışılmasıdır. Bugün, İran gericiliği, Kümele'nin faaliyetlerini, «Komünizmin işi» olarak göstermekten çok memnundur. Kümele'nin amacının ne olduğuna gelince. Bu konuda sanırız en iyi örneklerden biri, bizzat partinin yayın organı «Sureş» tarafından verilmiştir. Şöyle denmektedir bu dergide: «Bizim Marksizm-Leninizm hakkında bilgimiz az, diğer ülkelerin devrim deneyleri hakkındaki bilgimiz de öyle. Ama İran şartlarını göz önünde tutarak, İran'a özgü teoriler yaratacağız.»(4)

Bu tür «özgün» yaklaşımları peşinen uyarmak gerekmektedir. Açık açık şunu sorarak: Peki, sizin teorinizi geliştirmeniz için İran'daki Kürtler canlarını vermeleri gereken kobaylar mıdır? Kumele ayrıca İran'ın tanık olduğu gelişmeleri de küçümsemekte, olup biten değişiklikleri nerede ise yok sayıcı bir tavır içinde görünmektedir.

Bugün, İran'da Kürdistan sorununun çözümü karşısına dikilen çok sayıda engel bulunmaktadır. Bunların arasında, emperyalizme bağlı güçlerin yanısıra, Maocular ve şovenistler de önemli yer tutmaktadır. Emperyalizme bağlı yerli hainler, Bahtiyar, Oveysi, Pazizban vb. Şeyh

Celal Hüseyin ve Şeyh Osman, Maocularla birlikte İran'daki karşı devrim cephesinin baş destekçileri durumundadırlar.

Bütün bu oyunlara rağmen, İran Kürt halkı, kendi partisi KDP'ne sahip çıkmıştır ve mücadeledeki dostunu, düşmanını tanıma durumundadır. Geleceğin Sosyalist İran'ında, tüm uluslar gerçek özgürlüklerine sahip olacak, omuz omuza yaşayacaklardır.

NOTLAR

(1) **Dünya**; Tudeh Merkez Komitesi Teorik ve Politik Yayın Organı sayı: 6 s: 66

(2) a.g.e. s: 70

(3) **Merdum; Tudeh** günlük yayın organı sayı: 152 s: 4

(4) **Sureş**; Kumele Partisi yayın organı sayfa : 12

Sosyalist İktidar Sözlüğü

PORTRE : JACQUES DUCLOS

Fransız Komünist Partisi'nin ünlü militanlarından Jacques Duclos, 2 Ekim 1896 yılında Fransa'nın Pireneler bölgesinde Louey kasabasında doğdu. Duclos, öğrenimini ancak ilkokula kadar sürdürebildi. Hayata atılmak, geçimini kazanmak zorundaydı. Fırıncı çıraklığına başladı. Sonra, Paris'e göçtü. Burada da yaşamını fırın işçisi olarak sürdürürken, Birinci Dünya Savaşına katıldı, bu savaşta yaralandı.

1917 Ekim Devrimi, tüm dünyda ve Avrupa'da olduğu gibi Fransız sosyalizmi üzerinde de büyük etkiler yaratmıştı. Tours Kongresinde, Komünist kanadın ayrılması ile ortaya çıkan Fransız Komünist Partisi'ne, Duclos, 1921 yılında üye oldu. Bu sırada 25 yaşında idi. Duclos, çok geçmeden kendini partiye kanıtladı. 1926 yılında, 30 yaşında iken hem Merkez Komitesi üyesi hem de milletvekili idi. Kısa bir süre sonra baskılarla karşılaştı ve hüküm giydi. Cezası af kapsamına girmesine karşın, 1927 yılında SSCB'ne gitti. Duclos daha sonra yeniden Fransa'ya dönecek, İspanya iç savaşına katılacaktır. II Dünya Savaşı sırasında ise, Duclos, FKP'nin yasaklanan Humanite gazetesini illegal olarak çıkaranlardandır. İşgal altındaki Fransa'da anti faşist direniş (rezistans) hareketinin iki büyük önderi, Benoit Franchon ile Jacques Duclos idi.

1950'lerdeki soğuk savaş dalgası Fransa'yı da etkisi altına almışken, Duclos 1952 yılında yeniden tutuklandı. Ancak uzun süre kalmadı. 1959 seçimlerinde, milletvekilliğinden senatörlüğe geçti.

Duclos, kişiliği ve mücadelesi ile Fransız Komünist Partisi'nin en saygın yöneticilerinden biri olmuştu. 1969 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Fransız Komünist Partisi'nin adayı Duclos idi ve Duclos bu seçimlerde toplam oyların yüzde 12.3'ünü almıştı. Hizmetlerinden dolayı Duclos'ya 1971 yılında «Lenin Nişanı» verildi. 1975 yılında ölen Duclos, öldüğünde Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi idi.

Duclos'nun anıları Fransa'da altı cilt halinde yayınlanmıştır. Bunun yanısıra, Duclos'nun Birinci Enternasyonal, bu dönemdeki anarşist eğilimler konularında kaleme aldığı çalışmalar Türkçe'de de yayınlanmıştır. Duclos'nun bu çalışmalarında bir bölümü Türkçeye çevrilerek, Ant yayınlarından, 1969 yılında «Anarşizm: Sol Adına Sola İhanet» başlığı ile yayınlanmıştır. Duclos'un Birinci Enternasyonal'i konu alan incelemesi de yine 1969 yılında Öncü Yayınları tarafından «Birinci Enternasyonal» başlığı ile yayınlanmıştır.

JEAN JAURES

1859 yılında Fransa'da Castres'de doğan bir Fransız sosyalisti Jaures, Fransız Sosyalist Partisi'nin kurucularındandır. Tahsilini Toulouse Üniversitesinde tamamlayan Jaures, burada felsefe hocası idi. 1885 ile 1914 arasında üç dönem boyunca Tarnes milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Jaures'in kurucusu olduğu Fransız Sosyalist Partisi, 1905 yılında Fransa Sosyalist Partisi ile birleşti. Jaures, bu birleşik partinin sağ kanat önderlerinden biri idi. 1904 yılında l'Humanite'nin kuruluşunda görev alan Jaures, 1914 yılında ölümüne kadar bu gazetenin editörlüğünü sürdürdü. Jaures, kelimenin gerçek anlamı ile bir Marksist sayılamazdı. Daha çok, Fransa'nın geleneğini temsil eden bir demokrat görünümünde idi. Bu yüzden zaman zaman, Marksizmin kuramsal arılığını savunanlarla ihtilafa düştüğü de oluyordu. İkinci Enternasyonal'in 1905 Amsterdam kongresinin, sosyalistlerin burjuva koalisyon hükümetlerine katılmasını reddeden kararına zorlanarak uyabildi. Jaures'in özgün yanlarından biri, ulusalcılığın çeşitli türlerine karşı mücadele etmesidir. Bu düşünce çerçevesinde Jaures, silah altında tutulan ordu fikrine de karşı çıkıp, halk milislerini savunuyordu. Birinci Dünya Savaşından önce, Fransa ve Almanya'da komiteler kurulmasına önayak olarak bu iki ülke arasında bir savaşın patlak verme olasılığını düşürmeye çalıştı. Ancak, 1914 yılı Temmuzunda bir Paris kahvesinde otururken girişilen bir suikast sonucunda öldürüldü.

OLİMPİYAT OYUNLARI

Bir Fransız aristokratı olan Baron Pierre de Coubertin'in, Paris'te toplanan bir sporcular kongresinde, geçmişte Yunanlılarda uygulanan Olimpiyat oyunlarının, yeniden canlandırılmasını önermesi üzerine, Olimpiyat Oyunları ortaya çıktı. Eski Yunanlılarda, M. Ö. 776' dan, M.S. 393'e kadar, olimpiyat oyunlarının 4 yılda bir yapıldığı önceden bilinmekteydi. Bu önerinin kabul edilmesi üzerine, ilk olim-

piyat oyunları, 1896 yılında Atina'da gerçekleştirildi. Bu olimpiyatlara katılan ülke sayısı 12 idi.

Olimpiyatlar, 1920 yılına kadar çeşitli ülkelerde gerçekleştirildikten sonra, 1920 yılında Antwerp (Belçika) kentinde yapılan 6. Olimpiyat oyunlarında, olimpiyat yemini ve bayrağı gibi uygulamalar yerleştirildi. Olimpiyat tarihinin ilginç kesitlerinden birini de 1936 yılında Almanya'da yapılan 11. oyunlar oluşturmaktadır. Hitler Almanya'sının «ırk üstünlüğü» teorileri geliştirilirken ve siyahlar «aşağılık uşaklar» olarak kabul edilirken, siyahi atlet Jesse Owens'in bu olimpiyatlarda büyük bir performans göstermesi, yankılar uyandırmıştı. İkinci Dünya Savaşının araya girmesinden sonra, Olimpiyatlara, 1948 yılında Londra'da yeniden başlandı. O günden bu yana aralıksız süren olimpiyat oyunlarının Meksika'da 1968 yılında yapılan 13. ise, şeref kürsüsüne çıkan siyahi Amerikalı atletlerin sağ yumruklarını havaya kaldırıp «iktidar» simgesinde bulunmaları ile büyük ilgi topladı. 1972 Münih olimpiyatlarını karıştıran olay ise, İsrail'li sporcuların bir bölümünün öldürülmesi idi. 1976'da Montreal'de yapılan olimpiyatlar Güney Afrika'daki ırk ayırımını destekleyen Yeni Zelanda'nın olimpiyatlara kabulünü protesto için 19 müslüman ülkenin katılmaması ile sonuçlandı.